№ 89 (211)

Серада, 28 мая 1997 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г. на беларускай і рускай мовах
Перыядычнасць — 5 разоў у тыдзень
Выдавец — ТАА "Народная воля"
Кошт: у кіёсках і крамах — 2000 руб., у індывідуальных гандляроў — свабодны.

Народная Воля

На прастор, на шырокі разлог
Выхадзі, мой народ, грамадою...

Якуб Колас

Сонца

	Усход	Заход
Віцебск	4.32	21.22
Магілёў	4.38	21.14
Гомель	4.43	21.03
Мінск	4.49	21.24
Гродна	5.05	21.38
Брэст	5.14	21.31

Апошняя квадра 29 мая

СТАТУТ САЮЗА БЕЛАРУСІ І РАСІІ

Рэспубліка Беларусь і Расійская Федэрацыя, кіруючыся воляй народаў да супольнасці дзвюх дзяржаў, стварылі Саюз Беларусі і Расіі (далей называецца — Саюз).

Глава I
Прынцыпы і мэты Саюза

Артыкул 1

Рэспубліка Беларусь і Расійская Федэрацыя /далей называюцца — дзяржавы-удзельніцы Саюза/, што стварылі Саюз, дзейнічаюць на аснове гэтага Статута, які з'яўляецца неад'емнай часткай Дагавора аб Саюзе Беларусі і Расіі ад 2 красавіка 1997 года.

Артыкул 2

Устанаўліваецца грамадзянства Саюза. Кожны грамадзянін Рэспублікі Беларусь і кожны грамадзянін Расійскай Федэрацыі з'яўляецца адначасова грамадзянінам Саюза.

Артыкул 3

Саюз засноўваецца на прынцыпах суверэннай роўнасці дзяржаў-удзельніц Саюза, дэмакратыі і павагі да правоў чалавека і грамадзяніна, супрацоўніцтва і ўзаемадапамогі, добраахвотнасці, добрасумленнага выканання ўзаемных абавязацельстваў і на іншых агульнапрызнаных прынцыпах і нормах міжнароднага права.

Перспектывы развіцця Саюза накіраваны на паслядоўны рух да добраахвольнага аб'яднання дзяржаў-удзельніц Саюза на аснове свабоднага волевыяўлення іх народаў, зыходзячы з канстытуцый дзяржаў-удзельніц Саюза і агульнапрызнаных прынцыпаў і норм міжнароднага права.

Артыкул 4

У межах паўнамоцтваў, нададзеных гэтым Статутам, Саюз валодае міжнароднай правасуб'ектнасцю.

Артыкул 5

Прававой асновай дзейнасці Саюза з'яўляюцца Дагавор аб Саюзе Беларусі і Расіі ад 2 красавіка 1997 года, гэты Статут, іншыя дагаворы паміж дзяржавамі-удзельніцамі Саюза, нарматыўныя прававыя акты органаў Саюза, прынятыя ў межах іх кампетэнцыі.

Пры гэтым Дагавор аб стварэнні Супольніцтва Беларусі і Расіі ад 2 красавіка 1996 года, нарматыўныя прававыя акты, прынятыя раней органамі Супольніцтва Беларусі і Расіі, працягваюць дзейнічаць у частцы, што не супярэчыць Дагавору аб Саюзе Беларусі і Расіі ад 2 красавіка 1997 года, неад'емнай часткай якога з'яўляецца гэты Статут.

Артыкул 6

Мэтамі Саюза з'яўляюцца:

а) умацаванне адносін братэрства, дружбы і ўсебаковага супрацоўніцтва паміж дзяржавамі-удзельніцамі Саюза ў палітычнай, эканамічнай, сацыяльнай, ваеннай, навуковай, культурнай і іншых галінах;

б) павышэнне ўзроўню жыцця народаў і стварэнне спрыяльных умоў для ўсебаковага гарманічнага развіцця асобы;

в) устойлівае сацыяльна-эканамічнае развіццё дзяржаў-удзельніц Саюза на аснове аб'яднання іх матэрыяльнага і інтэлектуальнага патэнцыялаў, выкарыстання рынкавых механізмаў функцыянавання эканомікі;

г) збліжэнне нацыянальных прававых сістэм, фарміраванне прававой сістэмы Саюза;

д) забеспячэнне бяспекі і падтрыманне высокай абараназдольнасці, сумесная барацьба са злачыннасцю;

е) садзейнічанне забеспячэнню агульнаеўрапейскай бяспекі і развіццю ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва ў Еўропе і свеце.

Артыкул 7

Удзельніцай Саюза можа стаць дзяржава — член Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, якая падзяляе мэты і прынцыпы Саюза і прымае на сябе абавязацельствы, прадугледжаныя Дагаворам аб Саюзе Беларусі і Расіі ад 2 красавіка 1997 года і гэтым Статутам. Далучэнне да Саюза ажыццяўляецца са згоды дзяржаў-удзельніц Саюза.

Пры далучэнні да Саюза новай дзяржавы разглядаецца пытанне аб змяненні назвы Саюза.

Глава II
Задачы Саюза

Артыкул 8

У палітычнай сферы задачамі Саюза з'яўляюцца:

а) узгадненне пазіцый і дзеянняў пры вырашэнні агульных палітычных праблем;

б) выпрацоўка агульных пазіцый па міжнародных пытаннях, якія ўяўляюць узаемны інтарэс;

в) ажыццяўленне ўзгодненых мер па забеспячэнню міжнароднага міру і бяспекі, у тым ліку шляхам дасягнення міжнародных дамоўленасцей аб абмежаванні і скарачэнні ўзбраенняў і ваенных выдаткаў, аб ліквідацыі ядзернай і іншых відаў зброі масавага знішчэння;

г) садзейнічанне развіццю дэмакратыі ў Саюзе, захаванню і абароне правоў і асноўных свабод чалавека і грамадзяніна ў адпаведнасці з агульнапрызнанымі прынцыпамі і нормамі міжнароднага права.

Артыкул 9

У эканамічнай сферы задачамі Саюза з'яўляюцца:

а) забеспячэнне дынамічнага эканамічнага развіцця дзяржаў-удзельніц Саюза;

б) стварэнне роўных умоў і гарантый дзейнасці суб'ектаў гаспадарання, адзінай эканамічнай прасторы дзяржаў-удзельніц Саюза;

в) фарміраванне і рэалізацыя ўзгодненай праграмы рынкавых рэформ з улікам асаблівасцей эканамічнага развіцця кожнай дзяржавы-удзельніцы Саюза;

г) стварэнне ўмоў для свабоднай эканамічнай канкурэнцыі суб'ектаў гаспадарання;

д) стварэнне і развіццё агульнай інфраструктуры, і ў першую чаргу аб'яднаных транспартнай і энергетычнай сістэм, сістэмы сувязі, адзінай навукова-тэхналагічнай і інфармацыйнай прасторы;

е) уніфікацыя грашова-крэдытных, бюджэтных і падатковых сістэм, а таксама стварэнне неабходных умоў для ўвядзення адзінай валюты;

ж) прымяненне ў адносінах з трэцімі краінамі аднолькавага рэжыму гандлю, агульных мытных тарыфаў, мер нетарыфнага рэгулявання знешняга гандлю;

з) развіццё ўзаемнага гандлю і эфектыўнае функцыянаванне адзінай мытнай прасторы;

і) стварэнне ўмоў для дзейнасці сумесных транснацыянальных кампаній;

к) узгадненне структурнай палітыкі з мэтай эфектыўнага выкарыстання эканамічнага патэнцыялу дзяржаў-удзельніц Саюза;

л) забеспячэнне на тэрыторыі адной з дзяржаў-удзельніц Саюза грамадзянам і юрыдычным асобам іншай дзяржавы-удзельніцы Саюза нацыянальнага рэжыму ў галіне набыцця маёмасці, валодання, карыстання і распараджэння ёю.

Артыкул 10

У сацыяльнай сферы задачамі Саюза з'яўляюцца:

а) распрацоўка адзіных падыходаў пры вылічэнні памераў аплаты працы, пенсіённага забеспячэння, у тым ліку памераў дапамог ветэранам вайны, узброеных сіл і працы, інвалідам і малазабяспечаным сем'ям, а таксама пры вызначэнні льгот і іншых мер сацыяльнай абароны;

б) забеспячэнне роўных правоў грамадзян дзяржаў-удзельніц Саюза пры атрыманні адукацыі, медыцынскай дапамогі, у працаўладкаванні, аплаце працы, прадастаўленні іншых сацыяльных гарантый;

в) устанаўленне адзіных норм у галіне аховы працы, сацыяльнага страхавання, вытворчай і сацыяльнай гігіены;

г) стварэнне агульнай інфармацыйнай базы даных па пытаннях занятасці насельніцтва і наяўнасці працоўных вакансій;

д) садзейнічанне развіццю адукацыі, узаемаўзбагачэнню культур, ажыццяўленню роўных умоў захавання і развіцця этнічнай, культурнай і моўнай самабытнасці народаў.

Артыкул 11

У сферы забеспячэння бяспекі задачамі Саюза з'яўляюцца:

а) прыняцце ў выпадку неабходнасці сумесных мер па прадухіленню пагрозы суверэнітэту і незалежнасці кожнай з дзяржаў-удзельніц Саюза;

б) каардынацыя дзейнасці дзяржаў-удзельніц Саюза ў галіне ваеннага будаўніцтва і развіцця іх узброеных сіл, сумеснае выкарыстанне ваеннай інфраструктуры і прыняцце іншых мер з улікам інтарэсаў дзяржаў-удзельніц Саюза для падтрымання як іх абараназдольнасці, так і абараназдольнасці Саюза ў цэлым;

в) распрацоўка і размяшчэнне сумеснага абароннага заказу, забеспячэнне на яго аснове паставак і рэалізацыі ўзбраенняў і ваеннай тэхнікі, стварэнне аб'яднанай сістэмы тэхнічнага забеспячэння ўзброеных сіл дзяржаў-удзельніц Саюза;

г) ажыццяўленне ўзгодненай пагранічнай палітыкі, распрацоўка і рэалізацыя сумесных праграм па пагранічных пытаннях, арганізацыя ўзаемадзеяння органаў кіравання пагранічнымі войскамі дзяржаў-удзельніц Саюза па ахове граніц Саюза;

д) барацьба з карупцыяй, тэрарызмам і іншымі відамі злачыннасці.

Артыкул 12

У прававой сферы задачамі Саюза з'яўляюцца:

а) развіццё нарматыўнай прававой базы ў мэтах забеспячэння далейшай інтэграцыі дзяржаў-удзельніц Саюза;

б) уніфікацыя і ўзгодненае развіццё заканадаўства дзяржаў-удзельніц Саюза;

в) супрацоўніцтва ў галіне кадыфікацыі і сістэматызацыі нарматыўных прававых актаў;

г) узаемная юрыдычная дапамога, супрацоўніцтва ў стварэнні і развіцці інфармацыйных баз даных у розных галінах права.

Артыкул 13

Паўнамоцтвы Саюза і яго органаў накіраваны на забеспячэнне роўнасці палітычных і сацыяльна-эканамічных правоў грамадзян.

Асноўнымі абавязкамі дзяржаў-удзельніц Саюза з'яўляюцца:

забеспячэнне свабоды слова і сродкаў масавай інфармацыі;

забеспячэнне прававых гарантый дзейнасці афіцыйна зарэгістраваных партый і грамадскіх аб'яднанняў, у тым ліку апазіцыйных;

забеспячэнне гарантый недатыкальнасці прыватнай уласнасці;

прававое забеспячэнне інвестыцыйнай палітыкі і эфектыўная абарона правоў інвестараў у межах граніц Саюза;

гарантаванне свабоднай эканамічнай канкурэнцыі суб'ектаў гаспадарання;

захаванне іншых правоў і свабод чалавека і грамадзяніна, замацаваных у міжнародна-прававых дакументах і ў нацыянальным заканадаўстве.

Артыкул 14

Органы Саюза і дзяржавы-удзельніцы Саюза забяспечваюць выкананне задач Саюза, прадугледжаных артыкуламі 8—12 гэтага Статута.

Задачы Саюза рэалізуюцца органамі Саюза ў межах паўнамоцтваў і ў парадку, прадугледжаным гэтым Статутам, а органамі дзяржаў-удзельніц Саюза — у парадку, прадугледжаным для выканання міжнародна-прававых абавязацельстваў і нацыянальным заканадаўствам.

Глава III
Паўнамоцтвы Саюза

Артыкул 15

Дзяржавы-удзельніцы Саюза надзяляюць Саюз наступнымі паўнамоцтвамі:

а) забеспячэнне правоў грамадзян дзяржаў-удзельніц Саюза, якімі яны надзяляюцца як грамадзяне Саюза;

б) забеспячэнне роўнасці правоў грамадзян Саюза пры атрыманні ўсіх відаў адукацыі і медыцынскай дапамогі, у працаўладкаванні, аплаце працы і іншых галінах;

в) прыняцце прававых актаў Саюза; стварэнне прававой сістэмы Саюза; узгадненне дзеянняў у працэсе развіцця заканадаўства дзяржаў-удзельніц Саюза;

г) стварэнне і рэгуляванне дзейнасці агульнага рынку ў галіне энергетыкі, транспарту і сувязі;

д) забеспячэнне свабоднага перамяшчэння тавараў, паслуг, капіталаў, рабочай сілы ў межах граніц Саюза;

е) правядзенне адзінай мытнай палітыкі, уключаючы забеспячэнне адзінства кіравання мытнай справай;

ж) забеспячэнне сацыяльных умоў для функцыянавання адзінай навуковай, тэхналагічнай і інфармацыйнай прасторы, правядзенне ўзгодненай структурнай палітыкі, рэалізацыя сумесных навуковых і тэхналагічных праграм;

з) забеспячэнне адзінага падыходу ў прававым рэгуляванні інтэлектуальнай уласнасці;

і) каардынацыя дзейнасці ў сферы валютнага рэгулявання;

к) увядзенне адзіных стандартаў, правілаў бухгалтарскага ўліку, вядзенне адзінай статыстыкі;

л) распрацоўка, зацвярджэнне і выкананне бюджэту Саюза;

м) выкарыстанне маёмасці Саюза;

н) кантроль за выкананнем прынятых рашэнняў, уключаючы выкананне бюджэту Саюза;

о) увядзенне сімволікі Саюза.

Дзяржавы-удзельніцы могуць перадаваць Саюзу таксама іншыя паўнамоцтвы ў парадку, прадугледжаным артыкулам 36 гэтага Статута.

Артыкул 16

У мэтах рэалізацыі задач Саюза дзяржавы-удзельніцы Саюза прымаюць узгодненыя рашэнні па наступных пытаннях:

а) распрацоўка і ажыццяўленне сумесных праграм у эканамічнай, сацыяльнай, экалагічнай і культурнай галінах;

б) арганізацыя ўзаемадзеяння дзяржаў-удзельніц Саюза ў галіне знешняй палітыкі па пытаннях, якія ўяўляюць узаемны інтарэс;

в) каардынацыя знешнеэканамічнай палітыкі, у тым ліку ў дачыненні да тавараў і паслуг, якія перамяшчаюцца цераз мытную мяжу Саюза, уключаючы ліцэнзаванне, рэгуляванне цэн і іншыя меры нетарыфнага рэгулявання, устанаўленне ставак увазных і вывазных пошлін і памераў іншых мытных плацяжоў /уключаючы акцызы/, іншых падаткаў, звязаных са знешнеэканамічнай дзейнасцю, а таксама ўзгодненага механізму іх прымянення;

г) забеспячэнне калектыўнай бяспекі дзяржаў-удзельніц Саюза;

д) узаемадзеянне ў забеспячэнні тэрытарыяльнай недатыкальнасці дзяржаў-удзельніц Саюза і аховы межаў Саюза;

е) забеспячэнне барацьбы з арганізаванай злачыннасцю, карупцыяй, тэрарызмам і іншымі відамі злачынстваў;

ж) фарміраванне ўзгодненых прававых асноў эканамічнага, сацыяльна-культурнага развіцця дзяржаў-удзельніц Саюза, уніфікацыя прававога рэжыму ўтварэння і дзейнасці юрыдычных асоб;

з) распрацоўка адзіных падыходаў пры вызначэнні мер сацыяльнай абароны, у тым ліку ў галіне занятасці, аховы працы, вытворчай і сацыяльнай гігіены, сацыяльнага страхавання, пенсіённага забеспячэння;

і) уніфікацыя грашова-крэдытных, бюджэтных і валютных сістэм, фінансавых рынкаў, узгадненне асноў антыманапольнага, падатковага і інвестыцыйнага заканадаўства;

к) каардынацыя дзейнасці ў галіне аховы навакольнага асяроддзя, гідраметэаралогіі, забеспячэнне экалагічнай бяспекі, ліквідацыя наступстваў стыхійных бедстваў і аварый, перш за ўсе аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

Па пералічаных у гэтым артыкуле пытаннях органы Саюза прымаюць рашэнні ў адпаведнасці з іх кампетэнцыяй або дзяржавы-удзельніцы Саюза, у выпадку неабходнасці, заключаюць міжнародныя дагаворы.

Артыкул 17

Гэты Статут не закранае правоў і абавязацельстваў дзяржаў-удзельніц Саюза па іншых міжнародных дагаворах, у тым ліку прынятых у рамках Садружнасці Незалежных Дзяржаў.

Глава IV
Грамадзянства Саюза

Артыкул 18

Наяўнасць у грамадзяніна Рэспублікі Беларусь і грамадзяніна Расійскай Федэрацыі грамадзянства Саюза не прымяншае яго правоў і свабод і не вызваляе ад абавязкаў, якія вынікаюць з грамадзянства адпаведнай дзяржавы-удзельніцы Саюза.

Разам з правамі і абавязкамі, якія вынікаюць з грамадзянства адпаведнай дзяржавы-удзельніцы Саюза, грамадзяне Саюза надзяляюцца правамі і выконваюць абавязкі, звязаныя з грамадзянствам Саюза.

Грамадзянін Саюза мае права:

а) на свабоднае перамяшчэнне і пастаяннае пражыванне ў межах тэрыторыі Рэспублікі Беларусь і тэрыторыі Расійскай Федэрацыі з выкананнем правілаў, якія ўстаноўлены законамі гэтых дзяржаў у дачыненні да асобных раёнаў і мясцовасцей;

б) на абарону на тэрыторыі трэцяй краіны, дзе няма прадстаўніцтва дзяржавы-удзельніцы Саюза, грамадзянінам якой ён з'яўляецца, з боку дыпламатычных прадстаўніцтваў ці консульскіх устаноў іншай дзяржавы-удзельніцы Саюза на тых жа ўмовах, што і грамадзяне гэтай дзяржавы;

в) на ўдзел у кіраванні справамі Саюза;

г) на валоданне, карыстанне і распараджэнне маёмасцю на тэрыторыі іншай дзяржавы-удзельніцы Саюза на тых жа ўмовах, што і грамадзяне гэтай дзяржавы.

Грамадзянін Саюза, які пастаянна пражывае ў іншай дзяржаве-удзельніцы Саюза, мае права выбіраць і быць выбраным у органы мясцовага самакіравання на тэрыторыі гэтай дзяржавы.

Глава V
Органы Саюза

Артыкул 19

Для рэалізацыі задач Саюза дзяржавы-удзельніцы Саюза ўтвараюць на парытэтных асновах Вышэйшы Савет Саюза, Парламенцкі Сход Саюза, Выканаўчы Камітэт Саюза і, у выпадку неабходнасці, іншыя органы Саюза.

Рашэнні органаў Саюза прымаюцца ў межах іх кампетэнцыі і без урону канстытуцыям дзяржаў-удзельніц Саюза. Пры гэтым рашэнні Вышэйшага Савета Саюза і Выканаўчага Камітэта Саюза падлягаюць непасрэднаму выкананню органамі Саюза і, з захаваннем патрабаванняў заканадаўстваў дзяржаў-удзельніц Саюза, іх органамі выканаўчай улады.

Пры неабходнасці органы дзяржаўнай улады дзяржаў-удзельніц Саюза прыводзяць свае прававыя акты ў адпаведнасць з рашэннямі органаў Саюза або выдаюць прававыя акты, якія забяспечваюць рэалізацыю гэтых рашэнняў.

Глава VI
Вышэйшы Савет Саюза

Артыкул 20

Вышэйшым органам Саюза з'яўляецца Вышэйшы Савет Саюза, у які ўваходзяць кіраўнікі дзяржаў, кіраўнікі ўрадаў, кіраўнікі палат парламентаў дзяржаў-удзельніц Саюза, а таксама старшыня Выканаўчага Камітэта Саюза з правам дарадчага голаса.

Вышэйшы Савет Саюза:

а) вырашае важнейшыя пытанні развіцця Саюза;

б) разглядае пытанні, што закранаюць правы і свабоды грамадзян Саюза;

в) утварае ў межах сваёй кампетэнцыі органы Саюза, забяспечвае іх узаемадзеянне, вызначае іх месцазнаходжанне і ўмовы іх знаходжання;

г) зацвярджае бюджэт Саюза, разгледжаны Парламенцкім Сходам Саюза;

д) прымае нарматыўныя прававыя акты Саюза і зацвярджае міжнародныя дагаворы Саюза, разгледжаныя Парламенцкім Сходам Саюза;

е) забяспечвае ўзаемадзеянне органаў Саюза з органамі дзяржаўнай улады дзяржаў-удзельніц Саюза;

ж) прымае рашэнні па пытаннях забеспячэння бяспекі дзяржаў-удзельніц Саюза, іх калектыўнай абароны ад знешніх замахаў, аховы граніц Саюза, ваеннага будаўніцтва, барацьбы са злачыннасцю;

з) не радзей чым адзін раз у год заслухоўвае справаздачу Выканаўчага Камітэта Саюза аб рэалізацыі прынятых органамі Саюза рашэнняў, у тым ліку аб выкананні бюджэту Саюза.

Вышэйшы Савет Саюза вырашае іншыя пытанні, што аднесены гэтым Статутам да паўнамоцтваў Саюза, або перададзены на яго разгляд дзяржавамі-удзельніцамі Саюза ў адпаведнасці з артыкулам 16 гэтага Статута.

Рашэнні Вышэйшага Савета Саюза прымаюцца на аснове аднагалоснасці па прынцыпу "адна дзяржава — адзін голас". Галасаванне на пасяджэннях Вышэйшага Савета Саюза ад імя дзяржаў-удзельніц Саюза ажыццяўляюць іх прэзідэнты. Работа Вышэйшага Савета Саюза вядзецца на аснове зацвярджаемых ім Статута і Правілаў працэдуры Вышэйшага Савета Саюза.

Артыкул 21

Старшынёй Вышэйшага Савета Саюза пачаргова з'яўляецца адзін з Прэзідэнтаў дзяржаў-удзельніц Саюза.

Старшыня Вышэйшага Савета Саюза:

арганізоўвае работу Вышэйшага Савета Саюза;

старшынствуе на яго пасяджэннях;

па даручэнню Вышэйшага Савета Саюза вядзе міжнародныя перагаворы, заключае ад імя Саюза і са згоды Вышэйшага Савета Саюза і ў межах дадзеных Вышэйшым Саветам Саюза паўнамоцтваў міжнародныя дагаворы, прадстаўляе Саюз у адносінах з замежнымі дзяржавамі і міжнароднымі арганізацыямі.

Рашэнні, прынятыя Вышэйшым Саветам Саюза, падпісваюцца Прэзідэнтамі дзяржаў-удзельніц Саюза.

Глава VII
Парламенцкі Сход Саюза

Артыкул 22

Парламенцкі Сход Саюза з'яўляецца прадстаўнічым органам Саюза.

Парламенцкі Сход Саюза складаецца з дэпутацый, якія дэлегуюцца адпаведна **Нацыянальным Сходам Рэспублікі Беларусь** і Федэральным Сходам Расійскай Федэрацыі. Кожная парламенцкая дэпутацыя ўключае роўную колькасць прадстаўнікоў: па 36 ад дзяржавы-удзельніцы Саюза.

Дэлегаванне прадстаўнікоў у склад Парламенцкага Сходу Саюза, а таксама іх адкліканне ажыццяўляюцца **парламентамі дзяржаў** — удзельніц Саюза ў адпаведнасці з іх рэгламентамі. Тэрмін дзеяння і парадак спынення паўнамоцтваў дэпутацый вызначаецца адпаведным **парламентам** самастойна.

Артыкул 23

Парламенцкі Сход Саюза:

а) вырашае пытанні развіцця нарматыўнай прававой базы інтэграцыі дзяржаў-удзельніц Саюза ў палітычнай, прававой, эканамічнай, сацыяльнай, гуманітарнай і іншых галінах;

б) прымае нарматыўныя прававыя акты, маючыя статус заканадаўчай рэкамендацыі Саюза, якія падлягаюць першачарговаму разгляду і прыняццю ва ўстаноўленым парадку парламентамі дзяржаў-удзельніц Саюза ў мэтах уніфікацыі іх заканадаўства;

в) уносіць прапановы па пытаннях развіцця нарматыўнай прававой базы Саюза ў Вышэйшы Савет Саюза і ў органы дзяржаў-удзельніц Саюза, якія валодаюць правам заканадаўчай ініцыятывы;

г) садзейнічае уніфікацыі заканадаўства дзяржаў-удзельніц Саюза;

д) забяспечвае ўзаемадзеянне парламентаў дзяржаў-удзельніц Саюза па пытаннях, якія маюць узаемны інтарэс;

е) заслухоўвае інфармацыю аб дзейнасці Выканаўчага Камітэта Саюза;

ж) разглядае **праект бюджэту Саюза;**

з) ажыццяўляе кантрольныя функцыі ў межах, устаноўленых гэтым Статутам;

і) заслухоўвае пасланні Вышэйшага Савета Саюза аб асноўных напрамках развіцця Саюза;

к) разглядае міжнародныя дагаворы, заключаныя ад імя Саюза;

л) садзейнічае абмену прававой інфармацыяй, удзельнічае ў стварэнні адзінай інфармацыйна-прававой сістэмы Саюза;

м) заключае пагадненні аб супрацоўніцтве з парламентамі замежных дзяржаў і міжнароднымі парламенцкімі арганізацыямі;

н) ажыццяўляе іншыя паўнамоцтвы ў адпаведнасці з гэтым Статутам.

Артыкул 24

Чарговыя пасяджэнні Парламенцкага Сходу Саюза праводзяцца два разы ў год.

Пасяджэнні Парламенцкага Сходу Саюза правамоцныя, калі на іх прысутнічае не менш чым дзве трэці ад агульнага складу кожнай дэпутацыі.

Работа Парламенцкага Сходу Саюза вядзецца на аснове яго Рэгламенту.

Парламенцкі Сход Саюза ўтварае з ліку сваіх членаў пастаянныя і часовыя камісіі, якія ўзаемадзейнічаюць з адпаведнымі камітэтамі і камісіямі палат парламентаў дзяржаў-удзельніц Саюза па пытаннях свайго ведання.

Старшыня Парламенцкага Сходу Саюза і яго першы намеснік выбіраюцца на ратацыйнай аснове Парламенцкім Сходам Саюза са свайго складу тэрмінам на адзін год.

Старшыня Парламенцкага Сходу Саюза і яго першы намеснік не могуць быць грамадзянамі адной дзяржавы-удзельніцы Саюза.

Старшыня Парламенцкага Сходу Саюза, яго намеснікі і кіраўнікі пастаянных камісій утвараюць Савет Парламенцкага Сходу Саюза.

Забеспячэнне дзейнасці Парламенцкага Сходу Саюза ажыццяўляецца адпаведным апаратам.

Артыкул 25

Правам унясення праектаў прававых актаў у Парламенцкі Сход Саюза валодаюць: органы Саюза, кіраўнікі дзяржаў, парламенты, урады дзяржаў-удзельніц Саюза, дэпутацыі Беларусі і Расіі, а таксама групы дэпутатаў колькасцю не менш чым адна пятая ад агульнай колькасці дэпутатаў Парламенцкага Сходу Саюза.

Рашэнне Парламенцкага Сходу Саюза лічыцца прынятым, калі за яго прагаласавала большасць ад агульнага складу кожнай дэпутацыі.

Артыкул 26

Дзяржавы-удзельніцы Саюза ствараюць умовы для пераўтварэння Парламенцкага Сходу Саюза ў прадстаўнічы і заканадаўчы орган Саюза, які выбіраецца непасрэдна грамадзянамі Саюза.

Глава VIII
Выканаўчы Камітэт Саюза

Артыкул 27

Выканаўчы Камітэт Саюза з'яўляецца пастаянна дзеючым выканаўчым органам Саюза.

Старшыня Выканаўчага Камітэта Саюза і яго намеснікі назначаюцца на пасаду і вызваляюцца ад пасады Вышэйшым Саветам Саюза.

Выканаўчы Камітэт Саюза фарміруецца Вышэйшым Саветам Саюза. У склад Выканаўчага Камітэта ўваходзіць роўная колькасць прадстаўнікоў дзяржаў-удзельніц. Персанальны склад прадстаўнікоў дзяржаў-удзельніц у Выканаўчым Камітэце зацвярджаецца кіраўніком адпаведнай дзяржавы.

Артыкул 28

Функцыі і паўнамоцтвы Выканаўчага Камітэта Саюза, а таксама парадак яго дзейнасці вызначаюцца палажэннем аб ім, якое зацвярджаецца Вышэйшым Саветам Саюза па прапанове Выканаўчага Камітэта Саюза.

Рашэнні Выканаўчага Камітэта прымаюцца на аснове аднагалоснасці па прынцыпу "адна дзяржава — адзін голас".

Выканаўчы Камітэт Саюза штогод прадстаўляе справаздачу Вышэйшаму Савету Саюза і інфармацыю Парламенцкаму Сходу Саюза аб ходзе выканання праектаў і праграм Саюза.

Рашэнне Выканаўчага Камітэта Саюза можа быць прыпынена ці адменена Вышэйшым Саветам Саюза.

Выканаўчы Камітэт Саюза мае апарат, колькасць якога ўстанаўліваецца Вышэйшым Саветам Саюза. Кіраўніком апарату з'яўляецца кіраўнік спраў Выканаўчага Камітэта Саюза, які прызначаецца на пасаду і вызваляецца ад пасады Вышэйшым Саветам Саюза.

Артыкул 29

Для выканання функцый, прадугледжаных гэтым Статутам, рашэннямі Вышэйшага Савета Саюза на падставе прапаноў Выканаўчага Камітэта Саюза могуць засноўвацца на парытэтнай аснове органы Саюза галіновага і іншага характару, а таксама арганізацыі. Кожны з гэтых органаў /арганізацый/ дзейнічае на падставе адпаведнага палажэння аб ім, якое зацвярджаецца Вышэйшым Саветам Саюза або, па яго даручэнню, Выканаўчым Камітэтам Саюза.

Глава IX
Бюджэт і фінансы

Артыкул 30

Бюджэт Саюза фарміруецца ў мэтах фінансавання сумесных праграм, праектаў і мерапрыемстваў, а таксама ўтрымання органаў Саюза.

Выканаўчы Камітэт Саюза распрацоўвае і прадстаўляе праект бюджэту Саюза на разгляд Парламенцкаму Сходу Саюза і на зацвярджэнне Вышэйшаму Савету Саюза.

Бюджэт Саюза фарміруецца за кошт:

а) адлічэнняў, прадугледжаных бюджэтамі дзяржаў-удзельніц Саюза, па нарматывах і ў сумах, якія зацвярджаюцца парламентамі дзяржаў-удзельніц Саюза;

б) паступленняў ад выкарыстання маёмасці Саюза;

в) іншых паступленняў.

Утрыманне органаў Саюза ажыццяўляецца за кошт сродкаў бюджэту Саюза, калі іншае не ўстаноўлена рашэннямі Вышэйшага Савета Саюза.

Пытанні фінансава-гаспадарчай дзейнасці органаў Саюза рэгулююцца Выканаўчым Камітэтам Саюза ў адпаведнасці з нарматыўнымі прававымі актамі Саюза.

Дзяржавы-удзельніцы Саюза самастойна нясуць выдаткі, звязаныя з ажыццяўленнем мерапрыемстваў, не прадугледжаных бюджэтам Саюза.

Артыкул 31

Дзяржавы-удзельніцы Саюза ствараюць неабходныя ўмовы для забеспячэння ўзаемнай канверсоўнасці сваіх валют па бягучых аперацыях.

Рашэнне аб фарміраванні адзінага эмісійнага цэнтра будзе прынята дзяржавамі-удзельніцамі Саюза ў працэсе уніфікацыі іх грашовых сістэм.

Артыкул 32

Дзяржавы-удзельніцы Саюза могуць перадаваць у карыстанне органам Саюза маёмасць, неабходную для ажыццяўлення ўскладзеных на іх паўнамоцтваў. Гэтая маёмасць выкарыстоўваецца выключна для ажыццяўлення задач Саюза, прадугледжаных дадзеным Статутам.

Глава X
Службовыя асобы органаў Саюза і іх апаратаў

Артыкул 33

Службовымі асобамі органаў Саюза і іх апаратаў прызначаюцца грамадзяне дзяржаў-удзельніц Саюза.

Службовыя асобы органаў Саюза і іх апаратаў:

не могуць сумяшчаць работу ў апаратах органаў Саюза з іншай аплатнай дзейнасцю, за выключэннем педагагічнай, навуковай ці іншай творчай дзейнасці;

не маюць права займацца дзейнасцю, несумяшчальнай з іх статусам службовых асоб апаратаў органаў Саюза, і выкарыстоўваць свае службовае становішча, у прыватнасці, у інтарэсах палітычных партый і аб'яднанняў.

Прававы статус службовых асоб органаў Саюза і іх апаратаў рэгулюецца асобным пагадненнем.

Службовыя асобы органаў Саюза і іх апаратаў пры выкананні сваіх службовых абавязкаў карыстаюцца сацыяльна-бытавым, медыцынскім і транспартным абслугоўваннем, а таксама сродкамі сувязі ў парадку і на ўмовах, устаноўленых заканадаўствам дзяржавы знаходжання для адпаведных груп дзяржаўных пасад.

Пенсіённае забеспячэнне службовых асоб органаў Саюза і іх апаратаў ажыццяўляецца ў парадку і на ўмовах, што вызначаюцца заканадаўствам дзяржаў-удзельніц Саюза, грамадзянамі якіх яны з'яўляюцца, для дзяржаўных служачых.

Глава XI
Урэгуляванне рознагалоссяў

Артыкул 34

Пры ўзнікненні рознагалоссяў па прымяненню ці тлумачэнню Дагавора аб Саюзе Беларусі і Расіі ад 2 красавіка 1997 года і гэтага Статута дзяржавы-удзельніцы Саюза вырашаюць іх шляхам узаемных кансультацый і перагавораў.

Дзяржавы-удзельніцы Саюза прадухіляюць магчымыя рознагалоссі праз адпаведныя органы Саюза.

Вышэйшы Савет Саюза правамоцны ажыццяўляць належныя пагаджальныя працэдуры для ўрэгулявання рознагалоссяў.

У выпадку прыняцця дзяржавай-удзельніцай Саюза нарматыўнага прававога акта, які супярэчыць гэтаму Статуту ці прынятым у адпаведнасці з ім нарматыўным прававым актам Саюза, Вышэйшы Савет Саюза і, у межах сваіх паўнамоцтваў, Выканаўчы Камітэт Саюза, звяртаюць увагу органаў гэтай дзяржавы на такое парушэнне з мэтай яго ўстаранення.

Дзяржавы-удзельніцы Саюза засноўваюць Суд Саюза.

Глава XII
Выхад з Саюза

Артыкул 35

Дзяржава-удзельніца Саюза мае права выйсці з Саюза. Аб намеры спынення свайго ўдзелу ў Саюзе яна пісьмова паведамляе Вышэйшаму Савету Саюза і другой дзяржаве-удзельніцы за 12 месяцаў да выхаду.

Выхад аднаго з удзельнікаў Саюза не ўплывае на выкананне ім абавязацельстваў, якія ўзніклі ў перыяд удзелу ў Саюзе і рэалізацыя якіх абумоўлена пэўным перыядам часу.

Глава XIII
Заключныя палажэнні

Артыкул 36

Папраўкі да гэтага Статута могуць быць прапанаваны дзяржавай-удзельніцай Саюза, Вышэйшым Саветам Саюза і Парламенцкім Сходам Саюза. Праекты рашэнняў па прыняццю паправак разглядаюцца Вышэйшым Саветам Саюза.

Папраўкі падлягаюць ратыфікацыі дзяржавамі-удзельніцамі Саюза і ўступаюць у сілу з дня абмену ратыфікацыйнымі граматамі.

Артыкул 37

Для вырашэння прынцыповых пытанняў, звязаных з далейшым развіццем Саюза, могуць праводзіцца рэферэндумы ў адпаведнасці з заканадаўствам дзяржаў-удзельніц Саюза.

Артыкул 38

Афіцыйнымі мовамі Саюза з'яўляюцца беларуская і руская мовы.

У якасці рабочай мовы органаў Саюза выкарыстоўваецца руская мова.

Артыкул 39

Вышэйшы Савет і Парламенцкі Сход, створаныя ў адпаведнасці з артыкуламі 9 і 10 Дагавора аб стварэнні Супольніцтва Беларусі і Расіі ад 2 красавіка 1996 года, пераўтвараюцца адпаведна ў Вышэйшы Савет Саюза і Парламенцкі Сход Саюза ў парадку, узгодненым прэзідэнтамі дзяржаў-удзельніц Саюза.

Выканаўчы Камітэт, створаны ў адпаведнасці з артыкулам 11 Дагавора аб стварэнні Супольніцтва Беларусі і Расіі ад 2 красавіка 1996 года, а таксама іншыя органы Супольніцтва Беларусі і Расіі выконваюць свае функцыі да прыняцця Вышэйшым Саветам Саюза рашэння аб пераўтварэнні іх у адпаведныя органы Саюза.

Артыкул 40

Гэты Статут падлягае ратыфікацыі разам з Дагаворам аб Саюзе Беларусі і Расіі ад 2 красавіка 1997 года і ўступае ў сілу з дня абмену ратыфікацыйнымі граматамі.

Здзейснена ў г. Маскве 23 мая 1997 года ў двух экземплярах, кожны на беларускай і рускай мовах, прычым абодва тэксты маюць аднолькавую сілу.

За Расійскую Федэрацыю
Б.Ельцын

За Рэспубліку Беларусь
А.Лукашэнка

Слово ученому

М.СУМОНОВ,
кандидат экономических наук

Что может личное подсобное хозяйство,
или О том, как один мужик двух генералов кормит

Прошло шесть лет после начала реформ, если считать точкой отсчета 1991 год, когда в республике стало зарождаться фермерство, наделяться личное подсобное хозяйство участками до одного гектара земли, а также осуществляться реструктуризация общественного производства. Каковы реальные подвижки в этом деле, есть ли успехи, какова эффективность различных форм хозяйствования?

Я сделал попытку с учетом имеющейся информации ответить на эти вопросы. За шесть лет создано три тысячи фермерских хозяйств при среднем размере почти 18 гектаров сельскохозяйственных угодий, что соответствует средней величине хозяйства Евросоюза. Реформировано 74 колхоза и совхоза в новые организационные структуры (акционерные общества, кооперативы и т.д.). Для расширения личных подсобных хозяйств, садоводства и огородничества выделено свыше 900 тысяч гектаров земли. В настоящее время функционирует свыше 1,5 миллиона личных подсобных хозяйств, которые в среднем располагают 0,75 гектара земли на двор. В результате проведенных мер по новым формам собственности и хозяйствования в 1996 году произведено около 14,5 процента валовой продукции.

Вместе с тем за анализируемый период допущен большой спад производства. Большинство колхозов и совхозов находятся в глубоком кризисном состоянии, многие на грани банкротства. Так, в 1996 году по сравнению с 1990 годом производство валовой продукции в сопоставимых (1983 г.) ценах в общественном секторе снизилось на 46 процентов при среднегодовом темпе спада 11 процентов. Особенно большой спад допустили колхозы и совхозы в производстве продукции животноводства, картофеля и овощей. Так, производство мяса за шесть лет снизилось на 54 процента, молока — на 49, картофеля — на 56, овощей — на 54 процента. При этом производство молока на 34 процента уменьшилось за счет спада продуктивности коров и на 66 процентов — за счет уменьшения их численности. По производству мяса влияние этих факторов сказалось соответственно на 27 и 73 процента.

В личном подсобном хозяйстве, включая фермерское, за анализируемый период производство валовой продукции увеличилось на 40 процентов при среднегодовом темпе роста 9,7 процента. Сбор зерна возрос в шесть раз, картофеля — в два, овощей — в четыре раза. Что касается развития животноводства, то тут результаты скромнее. Производство молока увеличилось на 14 процентов, и все за счет роста продуктивности коров; мяса в убойном весе — на 3 процента.

Поскольку в настоящее время показатели работы реформированных хозяйств общественного сектора органами Минстатистики и анализа пока не обобщаются, то я сделал сопоставление эффективности работы колхозов и совхозов в целом, личных подсобных и фермерских хозяйств. Показатели представлены в таблице 1.

Таблица 1

Показатели эффективности работы сельскохозяйственных предприятий в зависимости от форм собственности и хозяйствования

Показатели	Ед. изм.	годы: 1990	годы: 1991—1995 в среднем	годы: в т.ч. 1995	годы: 1996, предв. данные	1996 г., в % к 1990 г.	1996 г., в % к 1995 г.
Валовая продукция в сопоставимых (1983 г.) ценах на 100 га с.-х. угодий:	тыс руб.						
в общественном хозяйстве	-"-	103	82	63	62	60	98
в личных подсобных хозяйствах (ЛПХ), включая фермерские	-"-	483	299	253	258	55	106
Произведено на 100 га с.-х. угодий молока:	ц						
в общественном хозяйстве	-"-	647	492	395	378	58	95
в ЛПХ	-"-	3012	1408	1363	1397	44	102
в фермерских хозяйствах	-"-	-	152	152	155	-	102
мяса в убойном весе:							
в общественном хозяйстве	-"-	116	87	63	58	50	92
в ЛПХ	-"-	293	118	115	117	40	102
в фермерских хозяйствах	-"-	-	42	42	46	-	110
Урожайность зерновых:	ц/га						
в общественном хозяйстве	-"-	26,6	24,3	20,5	21,6	81	105
в ЛПХ	-"-	27,4	25,3	20,5	22,4	82	109
в фермерских хозяйствах	-"-	25,6	20,4	18,3	20,3	79	111
Урожайность картофеля:	ц/га						
в общественном хозяйстве	-"-	137	115	110	144	108	135
в ЛПХ	-"-	132	137	135	151	114	112
в фермерских хозяйствах	-"-	121	121	119	139	115	116
Удой на корову:	кг						
в общественном хозяйстве	-"-	3220	2504	2150	2136	66	99
в ЛПХ, включая фермерские	-"-	2639	2706	2766	2785	106	101

Из таблицы видно, что производство валовой продукции в сопоставимых ценах в расчете на 100 гектаров сельхозугодий в личных подсобных хозяйствах было выше, чем в общественном секторе, в 1990 году в 4,8 раза. Сохранилась эта тенденция и в 1996 году (в 4,5 раза). По производству молока на единицу земли личные подсобные хозяйства в 1990 году превосходили общественный сектор в 4,7 раза, а в 1996 году — в 3,7 раза. По производству мяса — соответственно в 2,4 и 2,0 раза.

Что же касается показателей продуктивности растениеводства, то здесь различия менее существенные. Урожайность зерновых в среднем за шесть лет была лишь на 4,1 процента выше, чем в колхозах и совхозах, картофеля — на 13,1 процента.

Показатели работы фермерских хозяйств в среднем пока уступают как колхозам и совхозам, так и личным подсобным хозяйствам, но имеют тенденцию к росту. Это связано с тем, что фермерам, как правило, выделены худшие или средние по плодородию земли. Они пока не вовлечены в вертикальную кооперацию и предоставлены сами себе. Не пользуются в такой степени финансовой государственной поддержкой, как общественные хозяйства. Очевидно также, что из-за криминальной безопасности фермеры занижают свои показатели работы.

Основное соперничество идет между коллективными и личными подсобными хозяйствами на протяжении многих десятков лет. Личные подсобные хозяйства, рожденные в стране в период коллективизации сельского хозяйства, имеют свои взлеты и падения. Ни в одной развитой стране мира нет такого раздвоения труда, как это было в СССР, — чтобы крестьянин работал в двух хозяйствах: личном подсобном и коллективном. То есть в первом случае он являлся собственником результатов своего труда, во втором случае выступал как бы наемным работником и работал на государство. Иными словами, как в сказке Салтыкова-Щедрина — двух генералов кормит.

Как в довоенный, так и в послевоенный периоды личные подсобные хозяйства являлись основными производителями продовольствия в республике. Лишь в 1960 году колхозы и совхозы по производству валовой продукции вышли вперед, а по животноводческой продукции — в 1965 году. Попытки бороться с личными подсобными хозяйствами административными методами, как это имело место при Н.С.Хрущеве, а затем при Л.И.Брежневе, приводили к обострению продовольственной ситуации в стране.

Некоторые ученые и специалисты считают, что личные подсобные хозяйства живут за счет кормовой базы колхозов и совхозов и другой помощи с их стороны. Так ли это? Не лукавили ли опять из политических амбиций? Данные Минстата и анализа, а также отчетов колхозов и совхозов позволяют прояснить этот "закоренелый" вопрос. Кормовые ресурсы, которые выделяли колхозы и совхозы (а это на 87 процентов сено и зеленая масса пастбищ), занимали в среднем в 1990—1995 гг. 22 процента в общем объеме кормового баланса личных подсобных хозяйств. Основную же часть кормов (78 процентов) личные подсобные хозяйства получают на своих приусадебных участках либо частично приобретают на стороне. В 1990—1995 годах они произвели в среднем валовой продукции животноводства в сопоставимых ценах более чем на 28 процентов, тогда как их удельный вес в общем объеме используемых кормов в республике составил лишь 23 процента. Это свидетельствует о более рациональном использовании кормов и более высокой продуктивности и сохранности поголовья животных. В личных подсобных хозяйствах на условную голову скота выход валовой продукции животноводства был больше, чем в общественном хозяйстве: в 1981—1985 годах — в среднем на 52 процента, 1986—1990 годах — на 19, 1991—1995 годах — на 38 процентов. Если в колхозах и совхозах в 1991—1995 годах пало почти 30 процентов от поголовья свиней и 3,5 процента крупного рогатого скота, то в личных подсобных хозяйствах такого явления нет. Что же касается мнения о том, что крестьяне еще воруют корма из общественного хозяйства, то не в этом ли есть суть противоречий системы хозяйствования и производственных отношений на селе?

Более высокая эффективность, конкурентоспособность и устойчивость производства в личных подсобных хозяйствах, несмотря на применение конно-ручных технологий и отсутствие вертикальной интеграции, основана на частнособственническом производстве, побуждающем более высокую мотивацию труда.

(Окончание на 2-й стр.)

Что может личное подсобное хозяйство,

или О том, как один мужик двух генералов кормит

(Окончание. Начало на 1-й стр.)

Была ли возможность в Беларуси пойти по цивилизованному европейскому пути развития сельского хозяйства? Была.

В аграрной экономической науке 20-х годов выделялись тогда три направления по развитию сельского хозяйства.

Либерально-демократическое направление отстаивало частную собственность на землю, считало общину отжившей формой организации производства и труда, поддерживало крестьянскую кооперацию.

Организационно-производственная школа полагала, что трудовое семейное хозяйство, в сочетании с различными видами кооперации, преимущественно вертикальной, является наиболее эффективным путем развития сельского хозяйства. Представители этой школы (Чаянов А.В. и др.) поддерживали теорию устойчивости мелкого крестьянского хозяйства к меняющимся условиям производства.

Марксистская школа отвергала частную собственность на землю и все надежды возлагала на коллективные формы хозяйствования.

Судьба представителей первой и второй ветвей аграрной экономической науки оказалась трагической. Если либеральные демократы были высланы из страны в начале двадцатых годов, то представители организационно-производственной школы были репрессированы в начале тридцатых годов. В жесткой борьбе победило марксистское направление.

А.В.Чаянов очень сдержанно относился к коллективизации ("полной сельскохозяйственной кооперации"). По его мнению, с коллективизацией исчезает крестьянин как хозяин. Он становится просто работником, так как в крупном предприятии очень трудно налаживается организация труда, его мотивация. В своей книге "Основные идеи и формы сельскохозяйственной кооперации" А.В.Чаянов отмечает, что "для того, чтобы избежать равнения всех работников по наихудшему, требуется либо рабочий энтузиазм всего коллектива, либо такая система организации труда и его стимуляции, которые обеспечили бы нужную направленность рабочего каждого из участников коллектива". Поэтому для сплочения коллектива необходимо соблюдать ряд условий, из которых наиболее важными являются:

— достаточная материальная заинтересованность с получением дохода не ниже того, что получал крестьянин раньше;

— привычка к землевладельческому труду;

— примерно одинаковый уровень общественного развития работников;

— достаточная общественная (экономическая) и техническая приспособленность к коллективному хозяйствованию.

К сожалению, ни одно из этих требований не было полностью учтено при коллективизации сельского хозяйства, не выполняются они и в настоящее время.

Европейская цивилизация не приняла марксистскую школу. Интенсивное сельское хозяйство здесь предпочли развивать на основе частного семейного предпринимательства с развитием вертикальной кооперации. В настоящее время, например, средний размер фермерского хозяйства стран Евросоюза составляет 18 гектаров сельскохозяйственных угодий, где обеспечивается высокоинтенсивное производство. Урожайность зерновых в 1986—1995 годах в среднем составила почти 50 центнеров с гектара, а в отдельных странах — около 80 центнеров с гектара. При среднем размере фермы на 20 коров надаивают около 5000 килограммов молока от коровы. На свинофермах содержится в среднем около 80 свиней, на фермах по откорму крупного рогатого скота — 20 голов. Выращивание мяса в убойном весе на условную голову скота в 2,6 раза выше, чем у нас в республике на фермах, которые по численности поголовья превосходят в сотни раз.

В Евросоюзе 59 процентов угодий принадлежат фермерам на основе частной собственности, остальная часть (41%) арендуется. Хочу разочаровать тех, кто полагает, будто в Голландии земля принадлежит государству. Нет. Здесь 65 процентов угодий используются фермерами в порядке частной собственности и лишь 31 процент арендуется.

Что сегодня отличает развитый мир от наших систем сельского хозяйства, когда некомплектно спокойно, без создания "штабов" и без суеты и организации "битв за урожай" накормить свой народ? Отличие заключается в приоритетах в развитии частной собственности. Профессионализм труда как неотъемлемая часть конкурентоспособного производства у нас не культивировался. Производство любили, как говорят, средствами — вот девиз административно-командного системы. От крестьянина требовалось отработать необходимое количество человеко-дней в году. Профессионализм в сознании крестьян может быть достигнут, если это станет культом государственной политики, если это станет национальной гордостью, если потеря профессионального мастерства и умения хорошо трудиться будет осуждаться как потеря человеческого достоинства, позорение. Достичь этого можно на основе частной собственности, порождающей как мастерство, так и экономический успех, сохранение ресурсов. Эта благотворная сила обеспечивает ответственность человека перед обществом, благополучие всего общества настолько, насколько широко раскрыт простор для творческих устремлений для каждого человека. Например, средний срок службы зернового комбайна в США в 2,9 раза больше, чем у нас, во Франции — в 2,3 раза.

Выход из кризиса может быть успешным, если бюрократии удастся освободиться от мифов, одним из которых является необходимость сохранения крупного производства, как наиболее эффективного. Бывший СССР имел самые крупные по угодьям хозяйства и фермы по численности поголовья скота, которые в сотни, тысячи раз превосходили показатели стран Евросоюза. Еще многие столетия вряд ли зарубежные страны достигнут подобных показателей. СССР располагал самым большим количеством сельхозугодий в мире и на душу населения занимал третье место в мире — после Австралии и Канады. И в то же время являлся главным импортером продовольствия в мире. Невероятно? Это все плоды гигантомании и отсутствия частной собственности.

Второй миф, что у нас невозможно создать фермерство по типу западноевропейского, что у нашего крестьянина еще жив общинный тип хозяйствования. Даже не принимается в расчет опыт работы личных подсобных хозяйств, где свыше 1,5 миллиона крестьян на землях до одного гектара обеспечивают гораздо более интенсивное производство без государственных капвложений, на конно-ручных технологиях, без уполномоченных, "штабов" и "битв за урожай". Почему среди этих крестьян мы не можем найти тех, кто с достоинством поспорил бы с фермерами США, Нидерландов, Германии? Еще А.Н.Энгельгард в своих "Письмах из деревни" указывал, что эффективное производство может быть достигнуто, если интеллигент "сядет" на землю. Почему же наш белорусский интеллигент не идет в фермеры? Боится остаться один на один с бюрократией. Нет гарантий со стороны государства в устойчивом материально-техническом, сбытовом и финансовом сервисном обеспечении. Органам управления нужно менять стиль работы, а это очень трудно. Бюрократия не научилась уважать крестьянина, не разучилась грозить ему и внушать страх. Она не умеет учитывать интересы крестьянина, а следовательно, не умеет служить ему, соблюдая при этом государственные интересы. Да, на расхлябанности колхозно-совхозной системы в рынок не въедешь. Но кто порождает ее, какова ее природа? Почему с ней можно бороться только "сверху" и только командно-административными методами, прибегая к помощи президентской вертикали? Думается, что за шесть лет в сознании органов управления произошли незначительные подвижки в необходимости радикальных реформ, желании и умении их проводить.

Белорусским НИИ экономики и информации АПК еще в 1991 году разработана программа перехода АПК БССР на рыночные отношения. В 1996 году была разработана и утверждена правительством новая государственная программа реформирования АПК Республики Беларусь. Дано свыше 50 разработок, охватывающих различные стороны построения рыночного механизма в агропромышленном комплексе. Однако реализуются они пока крайне медленно. Нужны генеральные конструкторы — лидеры проведения реформ в АПК как на уровне республики, так и областей, районов.

Можно ли 1,5 миллиона личных подсобных хозяйств превратить в фермерские хозяйства на основе материально-технической базы колхозов и совхозов, как это было сделано в Польше в 1956 году, где крестьянское хозяйство составляет в среднем 6,7 гектара и ведется гораздо интенсивнее наших колхозов и совхозов? Можно. Но для этого требуется очень большая рутинная работа органов управления, коренного изменения их функций. Пока, к сожалению, бюрократия на это пойти не может, хотя это самый дешевый вариант реформации. Предпочтителен и такой вариант, когда сохраняются 500—600 колхозов и совхозов как конкурентоспособные, готовые и далее работать с применением командно-административной системы управления. Такие хозяйства могут производить примерно 15 процентов валовой продукции. Желательно, чтобы основную часть продукции (60 процентов) производило фермерство, а оставшуюся часть (25 процентов) — товарищества, кооперативы собственников, сформированные по экономическим интересам. Проведенными исследованиями ученых еще в 20—30-е годы было установлено, что групповые экономические интересы могут быть общими в коллективах максимум до 50 человек. В последних двух типах хозяйств отпадет необходимость в личных подсобных хозяйствах.

Утверждение некоторых специалистов о том, что проведение реформ — дело не одного года и даже десяти лет, свидетельствует о неуверенности органов управления в своих силах и неспособности на преобразования. Уже шесть лет как сельское хозяйство республики лежит на операционном столе реформационной палаты. Не умереть бы.

Таблица 2

Динамика структуры валовой продукции в сопоставимых (1983 г.) ценах по категориям хозяйств, в процентах

Хозяйства	Годы											
	1950	1953	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	1996
Всего	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Колхозы, совхозы и межхозы	38	36	47	51	56	59	63	66	70	75	56	54
ЛПХ, включая фермерские и садово-огородные хозяйства	62	64	53	49	44	41	37	34	30	25	44	46

Стоп-кадр

Редко случается, что любимым предметом у девчонок бывает математика. А вот для девятиклассницы Солигорской СШ № 6 Наташи Куриш (на снимке) решение алгебраических и геометрических задач — любимое занятие. Ее успехами в математике и победами на многочисленных олимпиадах гордятся в классе все ее друзья и, конечно, учитель Валентина Федоровна Минюкевич, которая, разглядев в девочке незаурядные способности, сумела привить Наташе интерес к точным наукам.

Фото Владимира АМЕЛЬЧЕНИ, БелТА.

Загадка

Такі прыгожы дом, але не хочуць у ім сяліцца. Чаму?

Маецца на ўвазе жылы дом па вуліцы Лодачнай у Мінску. Бадай, самы прыгожы ў сталіцы і размешчаны ў самым цэнтры, на беразе ракі. Здавалася б, жыць тут — адна мара. Але большасць вокнаў — цёмныя па вечарах.

Кватэры гэтага прыгажуна выстаўляліся на аўкцыён. І не знайшлі гаспадароў. Днямі іх паўторна прапаноўвалі на чарговым аўкцыёне. Але шыкоўныя кватэры "не займелі" гаспадароў.

Былі куплены сталовая і дзве пральні.

Чаму не купляюць такія прэстыжныя кватэры? Спецыялісты гарадскога камітэта па кіраванню дзяржаўнай маёмасцю і прыватызацыі лічаць, што пакупнікоў адпуджвае цана. (Так трохпакаёвая кватэра агульнай плошчай 107 квадратных метраў каштуе 2 мільярды 520 мільёнаў рублёў.) Магчыма. Але не верыцца, каб у нас не было людзей з такімі грашыма. Напэўна, проста не жадаюць "засвяціцца", чуючы з самага верху пагрозлівыя прамовы наконт прыватызацыі і прыватызатараў. Калі ж людзей з такімі капіталамі няма, дык навошта будаваць на продаж такое жыллё?

Не, ёсць тут нейкая інтрыга.

Яўген ТАЎГЕНЬ.

Рука кітайскага Джыліна

Джылін — так называецца падсавет Кітайскага савета садзейнічання міжнароднаму гандлю. Ён працягнуў руку Беларускаму саюзу прадпрымальнікаў. Пагадненне паміж імі, якое падпісана днямі, прадугледжвае абмен інфармацыяй, візітамі спецыялістаў, сумеснае наладжванне ярмарак і выстаў, дапамогу ў падборы бізнес-партнёраў.

Ігар ПЯТРОЎ.

Ситуация

Царек автобусного масштаба,

или Кто скрывается под номером 20854?

То, что в салоне автобуса появился контролер, не ощущалось. Не было обычной суеты, никто не вытаскивал из кармана дежурный талончик и не пытался незаметно, второпях его прокомпостировать. Все пассажиры послушно предъявляли свои проездные документы. Гроза всех "зайцев", которые пока не обнаруживались, вяло продвигался вперед. "Понедельник — тяжелый день для всех", — подумалось мне. Контролер приостановился рядом. Мужчина, дышавший перегаром, извиняясь, прошептал: "Пожалей, милый, талончик не успел купить". "Платите штраф", — изрек неизменную в таких ситуациях фразу контролер. "Заплатил бы, да нечем, — вымолвил пассажир. — Я сейчас выйду". И он продвинулся к выходу.

Мой проездной контролер долго рассматривал, проводил рукой по печати, даже посмотрел на свет. По-видимому, искал что-то крамольное, но обвинить в мошенничестве не решился. Его немилость пала на маленькую женщину, которая минут десять назад на моих глазах прокомпостировала талон. Пластмассовый компостер, видимо, оставил нечеткий след на талончике, и это привлекло внимание контролера. "Это не тот талон, — буркнул он. "Как не тот? — возмутилась женщина. — Вот на этом компостере я его пробила". "А я говорю — не тот. Здесь четыре дырки, а должно быть пять. Платите штраф!" — резко остановил ее контролер. "Не буду я платить, я свой проезд уже оплатила", — с заметной дрожью в голосе проговорила женщина. Чувствовалось, что такой наглости она не могла и не умела противостоять. Контролер же входил в раж. Он словно воспрял духом, взбодрился, утренней вялости как и не бывало. "Платите штраф, женщина, или пойдете в участок", — не унимался он. Мне стало жаль женщину. Она же на моих глазах компостировала талончик!

"Извините, — вмешалась я в их диалог. — Женщина действительно компостировала талон. И я могу это подтвердить". "А вас никто не спрашивает", — оборвал меня контролер. "Я понимаю, что не спрашивает, но вы не можете требовать с нее штраф!" — возмутилась я. Интеллигентного вида мужчина вежливо попросил контролера показать свое удостоверение. "Еще чего", — было ему ответом. "Значит, вы и не контролер вовсе", — заметил кто-то. "Пассажиры вправе увидеть ваше служебное удостоверение", — эхом пронеслось по автобусу. Нехотя, он показал свой документ. Причем так быстро, что прочитать, что там было написано, оказалось невозможным. Автобус тихонечко подъехал к остановке. Пассажиры засуетились. Мне все же хотелось узнать, кто он такой, этот царек автобусного масштаба. Контролер повел женщину в участок, и я, как липучка, пристала к ним.

Наша милиция — это разговор особый. Увидев мое журналистское удостоверение, встретившие нас в участке на станции метро "Восток" милиционеры насторожились. Но...

Стражи правопорядка тут же встали на сторону контролера. Они, как и тот, доказывали, что на талончике должно быть пять дырок, а не четыре. Какое уж тут просто человеческое участие! Женщина не выдержала. Наглости, унижения, издевательств. "Если вам нужны мои деньги, пожалуйста, возьмите", — она оставила деньги и убежала. Я же настояла на том, чтобы контролер показал мне свое удостоверение. "Записывайте, записывайте, — хихикал он, самодовольный, уверенный. — Не такие записывали, а я работаю". Несколькими часами позже я, к сожалению, поняла, что ему действительно бояться нечего.

В Управлении транспорта Мингорисполкома мне сказали, что по табельному номеру удостоверения никто фамилию контролера вам не назовет. Контролеры, оказывается, народ беззащитный. Вдруг какой-нибудь ненормальный (!) пассажир установит потом его адрес и изобьет во дворе. И, по-видимому, чтобы я прониклась сочувствием к контролерскому труду, диспетчер рассказала мне историю, что два года назад из троллейбуса безбилетные пассажиры выбросили контролера, и тот при падении ударился о бордюр и спустя пару минут умер.

В Минскгорэлектротранспорте (а именно это управление, как выяснилось, представлял контролер) мне предложили приехать и встретиться с ним, чтобы уладить этот вопрос, на что, естественно, я ответила: "Упаси, боже!" Жалобу писать тоже не стала. И вообще, мне совсем неинтересно знать, кто скрывается под номером 20854. Грустно только, что он и дальше будет "снимать" деньги с беззащитных граждан, проходя мимо крепкосложенных мужиков, дышащих перегаром. Причем не без участия нашей милиции.

Я уверена, отстаивать свои права в милицейский участок эта женщина больше не пойдет. И я тоже.

Мария ЭЙСМОНТ.

Держитесь!

В Копыль едет президент...

В рабочих поездках президента по республике, несомненно, есть немало хорошего. Особенно в том случае, когда местным властям заранее известна дата визита главы государства.

Копыль — небольшой провинциальный городок на Минщине. Численность его населения едва превышает отметку в 10 тысяч. Район же считается большим — по последним данным, в нем проживает более 35 тысяч человек. Чем привлекла эта провинция Александра Григорьевича, неизвестно, но именно Копыль, по всей видимости, должен стать очередным райцентром, который посетит президент. Во всяком случае, встречать его копыляне, судя по всему, будут 30 мая.

По этому случаю предпоследняя майская суббота в городе стала рабочим днем. Пример в труде показывала местная администрация, наводившая порядок на центральной площади города. Эдакий кондоминиум являл собой пятиэтажный дом, окна которого глядели на эту самую площадь. Все жители дружно красили свои балконы в один цвет выданной бесплатно краской.

Главная улица Копыля встречала автотранспорт знаком "Проезд запрещен" и указателем "Объезд". Здесь, оказывается, укладывался новый асфальт. Эти неудобства местная шоферня встречала радостно: "Наконец-то нашлись деньги, чтобы асфальт положить, а то всякий раз едешь и думаешь, как увернуться, чтобы в яме колесо не осталось".

Местная малышня тоже радовалась предстоящему визиту президента в их город. Еще бы. Скрипящие качели в городском сквере больше не будут встречать их режущим слух звуком, они стоят теперь выкрашенные и сверкающие. В скверике даже появились новые аттракционы.

Но самая главная рабочая сила сконцентрировалась в тот день на стадионе. Ожидается, что именно здесь приземлится президентский вертолет. Можно представить, как выглядит стадион, давно забытый организаторами спортивных соревнований и ставший в последнее время обычным базаром. Не дай Бог, президентское око узрит груды мусора сразу по приезду в Копыль! Городские власти этого себе никогда не простят.

На всякий случай ремонтируются и участки дороги, связывающей Копыль с белорусской столицей. Вдруг Александр Григорьевич изволит наведать Копыль, не на вертолете, а на президентском "Мерседесе".

Одним словом, местная власть к встрече с президентом готовится со всей ответственностью. Простой же люд только радуется и вспоминает небезызвестный монолог Михаила Задорнова — "Письмо Генеральному секретарю КПСС", автор которого в заключение своего послания вопрошает: "Ждем вас через год, товарищ Генеральный секретарь, ибо завезенная к вашему приезду в наши магазины колбаса к тому времени закончится".

Мария ВИКТОРОВА.

Кто — кого?

Янчевский не люб "низам". Но не "верхам"...

За все время своего существования организация "Прямое действие" не сделала практически ничего для молодежи, интересы которой она клятвенно обещала защищать. Были пикеты, пикеты и еще раз пикеты в поддержку "всенародно избранного". И несколько дискотек для... самих пикетчиков. В результате такой заботы о молодежи организация обеспечила "текучку кадров" и в последние месяцы ничем не отличалась от какого-нибудь провинциального клуба филателистов.

Значительная часть "старых" членов первичных организаций потеряла всякий интерес к "Прямому действию" и фактически перед съездом БПСМ не участвовала в его жизни. "Новые" же члены организации сместили Всеволода Янчевского и его ЦК на общем собрании 14 мая сего года, избрав новое руководство.

Власти в этой ситуации стремились не замечать перемен в пропрезидентской молодежной организации. Тем более, что Всеволод Янчевский уже возглавлял оргкомитет по созданию БПСМ. Смещение его с поста председателя ЦК молодежного союза "Прямое действие" (МСПД) означало и обезглавливание оргкомитета, так как любимец власти перед съездом БПСМ никого уже не представлял. Власти же заняли позицию непризнания каких-либо перемен в некогда мощной "пропрезидентской организации".

Не случайно на пресс-конференции за день до съезда БПСМ Всеволод Янчевский заявил о том, что молодежный союз "Прямое действие" почти что "умер" и скорее всего будет ликвидирован (распущен) после создания БПСМ.

"Кстати, надо посмотреть в Минюсте, как там по бумагам, — напомнил проницательный Всеволод. — Возможно, что уже такой организации не существует".

Не такая ли судьба постигнет и только что созданный Белорусский патриотический союз молодежи? Патриоты, по существу, остались с прежним руководством и, соответственно, с таким же оргпочерком в решении молодежных проблем.

Семен ЖАЛЕЙКА.

Спорт

Футбол

Бобруйск "Белшиной" славен

Впервые Кубок Беларуси по футболу завоевала "Белшина" из Бобруйска. Она в финальном итоге в Минске победила "Динамо-93" — 2:0. Оба мяча были забиты во второй половине игры после метких ударов Смирных и Балашова.

Министр бьет в "девятку"

Сборная команда парламентариев страны принимала коллег из Молдавии. Хозяева вели со счетом 3:0, последний мяч ударом в верхний угол ворот, в "девятку", забил министр спорта и туризма Владимир Макейчик. Однако гости не сложили оружие. К чести судившего матч арбитра ФИФА Вадима Жука, он не пощадил своих, назначив два бесспорных пенальти в их ворота. Оба нарушения обошлись голами. В итоге — 3:2.

Культуризм

Когда поднят вверх большой палец, объяснений не требуется

Этот жест, понятный всем, применил вице-президент Международной федерации культуризма г-н Рафаэль Сантониа (Испания) по завершении чемпионата Европы в Минске.

В беседе с обозревателем "Народной воли" он отметил безукоризненную организацию соревнований. В частности, президента Белорусской федерации Владимира Александровича и директора Дворца спорта Константина Андрончика. Действительно, чемпионат вылился в праздник. Выступали в холле и на сцене фольклорные ансамбли, демонстрировали красоту телосложения атлеты и представительницы прекрасного пола. Честно говоря, не верилось, что идет борьба за титулы. Феерическое шоу! Не менее.

Представительство 32 стран дальнего и ближнего зарубежья говорит о возрастающей популярности этого вида спорта. Присутствие спецбригады из Москвы, осуществлявшей допинг-контроль, подчеркивает заботу о здоровье спортсменов. Не ради мышц, а ради красоты и работоспособности, ради доброго примера для подрастающего поколения.

Привет, Ратомка!

Лошадки, они прекрасны

Олимпийскую чемпионку по выездке, тогда еще будущую, мне впервые удалось увидеть на Спартакиаде народов СССР.

Элегантная, в черном фраке, на красивом под цвет одежды четырехногом партнере под седлом, закончила Елена Петушкова программу и приблизилась к трибуне. Лошадка преклонила ногу с белым обрамлением, а наездница сняла с головы цилиндр. Все, как в сказке. И вот эта сказка в Ратомке.

Традиции в конном спорте, а впервые соревнования по выездке состоялись в 1873 году, не увядают. И Кубок мира "Вольво" известная фирма давно записывает себе в актив как наивыгоднейшую рекламу.

— "Вольво" знает во что вкладывает средства, — говорит Петушкова. — Судите сами. Только в центрально-европейской лиге в этом году соревнования пройдут в Минске, Липице (Словения), Ксехе (Польша), Москве (Россия), Капотваре (Венгрия).

— Для Беларуси это третьи подобные соревнования...

— Здесь великолепная база. Все есть для конников и зрителей. Я рада, что приехала.

— Закончив выступления, чем Вы занимались?

— Посвятила себя науке. Написала и защитила диссертацию. Кандидат биологических наук. Потом избрали президентом Федерации конного спорта России. В Минске — в качестве судьи соревнований.

— У Вас какое звание?

— Кандидат в международные судьи. Это начальное. Градация сложная, не хочу отнимать времени. Скажу только, что официальная международная судья здесь Домини Морган из Великобритании, международная судья София Гурская из Польши, кандидаты — я и белоруска Галина Боярина.

...Соревнования завершились в Ратомке в минувшее воскресенье. Победила Юлия Швабовская на Полигоне, второе место также у белорусской наездницы Татьяны Желобкович на Габое.

Раздел ведет Александр МАЙСКИЙ.

Жыццё без рэтушы

Грошы ў ашчадным банку "згарэлі"

Дах у доме пацёк. А з Адміністрацыі прэзідэнта шлюць пустую паперку...

Так здарылася, што ў хаце, дзе жыў Валянцін Кляпко са старэнькай матуляй, дарэчы інвалідам другой групы, прахудзіўся і пацёк дах. Тут пільны гаспадар і заўважыў, што пабудова (колькі гадоў прайшло) і ўвогуле патрабуе капітальнага рамонту. Стаў Валянцін Валянцінавіч мазгаваць-прыкідваць, колькі спатрэбіцца дзеля гэтага грошай. Цэны ж, вядома, на будаўнічыя матэрыялы сёння вельмі кусачыя, адразу спустошваюць кішэні, падрываюць сямейны бюджэт.

Але тут Валянцін Валянцінавіч прыгадаў, што варушыць "шэрым рэчывам" яму зусім не патрэбна. Бо загадзя, яшчэ ў маладыя гады, паклапаціўся аб лёсе дома. Ведаў — пройдуць гады і спатрэбяцца на рамонт сродкі: падлогу замяніць, новыя вокны ўставіць, дах перакрыць... Для кагосьці, магчыма, гэта і не такія вялікія грошы, але разам з маці-інвалідам за доўгія гады сабралі 4700 рублёў. Да перабудовы і нават да путчу за іх можна было ў сельскай мясцовасці прыдбаць не проста хату, а прасторны дом. Пасля такіх разважанняў у Валянціна Кляпко і ўзнікла думка: "Трэба, каб дзяржава вярнула мне мае грошы, з улікам сапраўднай інфляцыі за гэтыя гады..." Яму, вясковаму жыхару з Капыльскага раёна, добра вядома прадвыбарчая праграма Аляксандра Лукашэнкі, які абяцаў спаўна вярнуць запазычанасці ўкладальнікам Ашчадбанка ў выглядзе кватэр, машын, тэлевізараў.

— 10 снежня мінулага года, — паведамляе Валянцін Кляпко, — я напісаў пісьмо прэзідэнту Рэспублікі Беларусь з прашэннем выдаць указ аб аднясенні майго дома № 12 у сяле Кацельнікі да катэгорыі пацярпеўшых ад стыхійнага бедства, бо сума ў чатыры тысячы семсот рублёў, якую з маці-інвалідам збіралі доўгія гады, "згарэла" ў Капыльскай дзяржаўнай ашчаднай касе.

Атрымаў жа Валянцін Валянцінавіч праз паўмесяца, дакладней 26 снежня, адказ:

"Ваше письмо, поступившее в Администрацию Президента Республики Беларусь, направлено Копыльскому райисполкому с поручением сообщить Вам о результатах его рассмотрения.

И.В.Концевая,

заместитель заведующего отделом по работе с обращениями граждан".

— Людзі прэзідэнта, — працягвае Кляпко, — пераслалі мой ліст у Капыль, дзе яшчэ да гэтага звароту да першай дзяржаўнай асобы мне адказалі, што ў бюджэце раёна грошай на рамонт індывідуальных жыллёвых пабудоў няма. Узяць крэдыт ці субсідыю таксама немагчыма, бо ніхто за мяне "не паручыцца"...

Магічнае, зачараванае атрымлівалася кола. Але Валянцін Валянцінавіч не пакарыўся лёсу. І вырашыў звярнуцца ў Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь.

— Калі яны сапраўдныя абраннікі народа, няхай праявяць сапраўдны клопат аб абрабаваных дзяржавай людзях, — сказаў пры сустрэчы Кляпко і дадаў: — Няхай бы, у рэшце рэшт, такі закон прынялі, каб кожны ведаў, што грошы можна з цягам часу вярнуць.

Старшыня ж Капыльскага райвынкама В.Луцкі, які па даручэнню зверху разглядаў "праблему" грамадзяніна Кляпко, зусім расчараваў Валянціна Валянцінавіча адсутнасцю ў раёне сродкаў на рамонт індывідуальных жыллёвых пабудоў. Гэта быццам бы і зусім не прадугледжана. Але ж таварыш Луцкі грамадзяніну Кляпко першую надзею пакінуў:

"Согласно Указу Президента Республики Беларусь № 555 от 17 декабря 1996 года, в 1997—2000 гг. гражданам, состоящим на учете нуждающихся в улучшении жилищных условий, для строительства (реконструкции) или покупки жилых домов оказывается государственная поддержка в виде предоставления льготных кредитов и субсидий. По вопросу возможности предоставления этих льгот Вам необходимо обратиться в райисполком к заместителю председателя Шахлевичу Г.Н. (к. 27).

Также Вы имеете право обратиться письменно в райисполком с просьбой оказать единовременную помощь на эти цели".

"Клапатлівы" старшыня райвыканкама нават нумар пакоя-кабінета назваў, каб не блукаў наведвальнік, не губляў дарэмна, не марнаваў час на пошукі пажаданай службовай асобы. Але настойлівы Валянцін Валянцінавіч не чакае ды і не хоча быць камусьці абавязаным. Ён не з тых, каму даспадобы жыць за кошт іншых. Яму трэба адно — каб дзяржава вярнула менавіта яго заробленыя грошы... А што з імі рабіць, колькі на рамонт патраціць — ён ведае сам.

Аднак і старшыня райвыканкама не меней упарты. Ён мэтанакіравана вядзе з Валянцінам Валянцінавічам растлумачальную работу. І ў вёску з Капыля следам за лістом ад восьмага студзеня ляціць афіцыйны адказ ад дзевятнаццатага лютага за подпісам таго ж таварыша Луцкага:

"...В соответствии с указом Президента в настоящее время производится ***компенсация вкладов, внесенных до 1991 года, инвалидам и участникам Великой Отечественной войны****, а остальным категориям граждан вклады будут компенсироваться позднее* ***в соответствии с принятым Законом****.*

По вопросу ремонта Вашего дома в ***д.Котельники*** *разъясняем, что* ***домовладение*** *и 36* ***соток земли находятся в частной собственности и ремонт*** *дома Вы должны производить за свой счет.*

Лесоматериалы будут выделяться исполкомом сельского Совета по Вашему обращению за наличный расчет".

А грамадзянін Кляпко і рад бы быў сур'ёзна ўспрыняць параду таварыша Луцкага і за свой кошт адрамантаваць дом у Кацельніках, але ж вярніце грошы. І не трэба яму тых умоўных кампенсацый, крэдытаў ды субсідый... Яму трэба сапраўдная пакупніцкая здольнасць "страчаных" ад інфляцыі грошай.

— З-за такога ціхага абрабавання, — абгрунтоўвае сваю пазіцыю Валянцін Кляпко, — мы з мамай сталі сапраўднымі бамжамі. У 1992 годзе мы жылі тут, у Лоцвінах, дзе я і цяпер жыву. Праз год нас адсюль выгналі, і мы зноў апынуліся ў Кацельніках. Летам мама застудзілася (жылі ж у дзіравай хаце) і ад гэтага памерла. Таму і прашу Палату прадстаўнікоў прыняць адпаведную пастанову ці закон аб вяртанні ўладальнікам ашчадкніжак не ўмоўна-сімвалічнай, а рэальнай кампенсацыі... Дурняў няма: за рублі, на якія шмат чаго можна было купіць, атрымліваць капейкі, якія спатрэбяцца хіба што для набыцця запалак, каб падпаліць тую ж хату, а разам з ёй знішчыць, як кажуць, да самых карэнняў і праблему. Бамжаваць дык бамжаваць...

На развітанне Валянцін Валянцінавіч хмурыць лоб і, нібыта шукаючы спагады, разважае ўслых:

— Ці ж сярод нас, абрабаваных дзяржавай, я адзіны? Няўжо прэзідэнт не зоймецца колішнімі ўкладальнікамі ашчадных банкаў? А можа, звярнуцца па дапамогу-міласць да заходніх дзяржаў? Хаця б тых жа немцаў, якія дваццаць трэцяга лютага сорак трэцяга года забілі бацьку, спалілі хату і брата, забралі ўсё начыста... Няўжо іх пакінула пачуццё міласэрнасці?

Што адказаць Валянціну Валянцінавічу Кляпко, чалавеку даўно не маладому? Можа, Вы, шаноўныя чытачы, падкажаце...

Віктар СВІРКО.

Российская Федерация

Борис Ельцин назначил трех новых членов Совета безопасности

Президент Борис Ельцин подписал указ, которым назначил членами Совета безопасности РФ первых вице-премьеров Бориса Немцова и Анатолия Чубайса, а также руководителя администрации главы государства Валентина Юмашева.

Киргизия

Президент Аскар Акаев ужесточает контроль за приватизацией объектов государственной важности

Президент Аскар Акаев признал неудовлетворительной работу правительства республики в сфере приватизации, сообщил на брифинге в Бишкеке заведующий отделом экономической политики администрации президента Батыр бек Давлетов.

Глава государства издал распоряжение с указанием кабинету приостановить процесс распродажи госимущества, за исключением акционирования, осуществляемого путем проведения аукционов в установленном порядке, сообщил Б.бек Давлетов.

Вместе с тем, отметил сотрудник администрации, распоряжение президента не означает приостановку "стратегически важного" в реализации экономических реформ приватизационного процесса. Речь идет о том, чтобы положить конец "нарушениям и безобразиям" в данной сфере, сказал он.

В частности, по словам Б.бек Давлетова, при проведении приватизации имели место "многочисленные факты неоправданного занижения стоимости объектов государственной собственности, допущенные как вследствие недостаточного правового регулирования, так и в результате недобросовестной деятельности работников соответствующих государственных структур". При этом сотрудник президентской администрации указал также на "отсутствие надлежащего контроля за ходом приватизации со стороны правительства".

В ходе брифинга Б.бек Давлетов сообщил, что в ходе двух этапов проведения приватизации, коснувшейся по большей части госторговли, бытового обслуживания, а также мелких и средних предприятий, к настоящему времени приватизировано около 6 тысяч объектов.

Перед тем как приступить к приватизации "стратегических объектов", правительством принято решение о создании специальной комиссии из числа руководящих работников министерств финансов, национальной безопасности, внутренних дел, юстиции, а также Нацбанка, сообщил сотрудник администрации. Возглавит комиссию Генпрокурор республики Асанбек Шаршеналиев.

Комиссии поручено "в кратчайшие сроки" провести тщательный анализ законодательства, правительственных решений, ведомственных нормативных актов, касающихся приватизации, и внести предложения по их совершенствованию, сообщил Б.бек Давлетов. Кроме того, в задачу комиссии входит выявление фактов умышленного занижения стоимости объектов приватизации, допущенных должностными лицами, с привлечением виновных к ответственности в установленном порядке, отметил сотрудник администрации президента.

Латвия

Андрис Шкеле отвергает обвинение в разбазаривании кредитов, но допускает возможность своего ухода в отставку

Президент Гунтис Улманис пока не имеет официальной информации о заявлении премьер-министра Андриса Шкеле, в котором последний допускает возможность подать в отставку. В связи с этим глава государства пока воздерживается от комментариев по этому поводу. Об этом Интерфаксу сообщила пресс-секретарь президента Лига Крапане.

Премьер заявил, что может уйти в отставку "по моральным соображениям" в случае, если представители специальной парламентской комиссии будут продолжать распространять заявления о его ответственности за распределение кредитов Европейского Союза.

Как сообщил "ИФ" помощник премьера Юргис Лиепниекс, об этом А.Шкеле заявил в Риге во время встречи с руководителями партий правящей коалиции.

Парламентская комиссия по расследованию обоснованности и законности предоставления и использования кредитов ЕС была создана в начале года. 20 мая ее председатель Викторс Стикутс заявил, что А.Шкеле, занимавший в 1992—1993 гг. пост замминистра сельского хозяйства, несет ответственность за предоставление зарубежных кредитов 12 сельхозпредприятиям на общую сумму $10 млн. По мнению комиссии, эти предприятия до сих пор не могут возвратить кредиты, а погашать их придется за счет средств госбюджета.

По словам председателя комиссии, министерство сельского хозяйства, определяя критерии предоставления кредитов, не учитывало показатели финансовой деятельности предприятий и их платежеспособность.

Кроме того, по утверждению В.Ститкутса, "заслуживает изучения" роль А.Шкеле в деле предприятия "Lata Internation". Эта фирма, учредителем которой являлось министерство сельского хозяйства, позже обанкротилась, нанеся государству многомиллионный ущерб.

Ю.Лиепниекс отметил, что премьер считает подобные заявления "полностью необоснованными". Как отметил помощник премьера, "на этот счет уже достаточно ясно высказалась прокуратура".

По его словам, А.Шкеле готов дать подробные пояснения по поводу своей предыдущей деятельности, но считает невозможным находиться в должности премьера, пока представители парламентской комиссии "позволяют себе сомневаться в моральных устоях главы правительства и его соответствии занимаемой должности.

Премьер-министр, сообщил его помощник, еще раз хотел бы подчеркнуть свое мнение о том, что высшие должностные лица государства "должны быть морально безупречными". В противном случае они не имеют права продолжать оставаться на ответственных постах.

К сведению: В начале января текущего года А.Шкеле подал на имя президента заявления об отставке, которая была принята. Премьер также мотивировал ее моральными соображениями после того, как было подвергнуто сомнению соответствие Василия Мельника должности министра финансов, на которую его рекомендовал премьер. Тогда в результате усилий парламентариев и президента А.Шкеле вновь возглавил правительство.

Представители ряда фракций парламента сообщили журналистам, что, пока комиссия полностью на расследовала это дело, делать выводы о связи премьера с кредитами ЕС преждевременно. У большинства фракций нет принципиальных возражений против продолжения пребывания А.Шкеле на посту премьер-министра.

Грузия

Урегулирование грузино-абхазского конфликта в первую очередь зависит от позиции России

Урегулирование грузино-абхазского конфликта в первую очередь зависит от позиции России, однако пока Москва в этом вопросе не проявляет особой активности, заявил президент Эдуард Шеварднадзе на встрече с заместителем Генерального секретаря ООН Марраком Гоулдингом.

Речь идет о выполнении решений мартовского саммита СНГ о расширении зоны, контролируемой миротворческими силами, на весь Гальский район Абхазии в старых границах, чему активно противятся власти Абхазии. По мнению Сухуми, данное решение принято без согласования с руководством Абхазии и противоречит ранее подписанным документам.

Между тем в Москве считают, что выполнение решения саммита СНГ должно осуществляться при взаимном согласии конфликтующих сторон.

Говоря о ходе миротворческой операции в Абхазии, Э.Шеварднадзе вновь заявил, что если до истечения мандата миротворческих сил "все останется на том же уровне, руководство Грузии поставит вопрос об их выводе". По его словам, миротворческие силы в Абхазии "в определенной степени мешали развитию переговорного процесса".

По материалам Интерфакса

Ветряные станции на севере Франции

Некогда равнина Фландрии была усыпана ветряными мельницами, которые помогали осушать болота. Сегодня этот район возвращается к традиционным источникам энергии. В феврале этого года здесь была открыта ветряная станция мощностью 2,7 МВт (2700 кВт), и в настоящее время строится аэрогенератор мощностью 1,5 МВт. Район Север — Па-де-Кале играет ведущую роль в новом подъеме ветряной технологии во Франции.

1997 год станет годом ветряной энергии для Дункерка. Кроме станции, открытой 21 февраля, этот северный морской порт получит в свое распоряжение аэрогенератор мощностью 1,5 МВт. Он состоит из кабины весом 97 тонн, находящейся на верхушке мачты высотой 67 м, и трех поворотных лопастей длиной 32 м. Это второй в мире аэрогенератор такой мощности. Он будет установлен в нескольких кабельтах от крупной французской ветряной станции мощностью 2,7 МВт, состоящей из девяти "мельниц" мощностью 300 кВт каждая, расположенных по прямой линии в 240 м одна от другой. Станция вырабатывает при оптимальном режиме работы семь миллионов киловатт в год. Ток, покупаемый ЭДФ (государственная компания "Электричество Франции"), обеспечивает потребности 3200 семей в электричестве, не считая отопления.

Это большой успех французской промышленности: около 60% оборудования, собранного в Дункерке, изготовлено во Франции. Кабина, мачта, генератор тока — французские. Поворотные лопасти из углерода изготовлены фирмой ATV (AtouTVent), расположенной в пригороде Лилля. Эта фирма специализируется на лопастях, которые она поставляет для крупнейших ветряных станций мира. В 1991 г. в регионе Север — Па-де-Кале была построена ветряная станция мощностью 300 кВт. Это была первая во Франции станция такой мощности. Но в регионе желают не только использовать ветряную энергию. Здесь мечтают о том, что регион станет признанным центром по профессиональным компетенциям в этой области.

Во Франции при помощи ветра вырабатывается лишь незначительное количество энергии. В 1994 г. в докладе по энергии говорилось, что "нужно поощрять использование возобновляемых видов энергии". Министерство промышленности совместно с Агентством по охране окружающей среды и контролю за энергией (Ademe) и ЭДФ подготовили программу "Эол-2005", по которой в ближайшие восемь лет предполагается достичь производительности в 250—500 МВт.

От Дункерка до Гваделупы

За аэрогенератором последуют и другие. Возникла даже идея поставить ветряные станции на породных отвалах заброшенного рудникового бассейна. Идея в духе времени!

Есть и другие проекты. "Крупные ветряные станции легче крепить на земле, и они не требуют постоянного технического обслуживания. В ближайшем будущем мы предполагаем их установку в открытом море, где постоянно дуют ветры", — дает прогноз инженер. Рост числа станций, а следовательно, их серийное строительство в ближайшем будущем должно привести к упрощению механизмов и снижению стоимости ветряного киловатта до стоимости киловатта термического (жидкое топливо или газ).

Будущее энергетики — за ветряной и солнечной энергией. В 1995 г. в Индии приступили к осуществлению широкой программы по выработке энергии по этой технологии. В США ветряная мощность составляет 1654 МВт, в Европейском Союзе — 2534 МВт, из них 1000 вырабатывается в Германии. Энергия, получаемая с помощью ветра, может постоянно возобновляться. Она не загрязняет окружающую среду. Благодаря ей можно подготовить резерв энергии на зимний период, когда потребление электроэнергии возрастает. Но что особенно важно, ветряная энергия позволит электрифицировать самые удаленные уголки земного шара. Например, тысяча шестьсот жителей острова Дезирад в Гваделупе пользуются электричеством, которое вырабатывают двадцать ветряных генераторов, изготовленных фирмой "Vergnet".

Жан-Марк ДЮПЮИШ.

Огромный ажиотаж на Международной выставке старинных и классических автомобилей, проходившей в немецком городе Эссене, вызвало появление российского четырехколесного экземпляра. Речь идет, конечно, не о "Жигулях". Один из немецких клубов представил редчайший автомобиль, выпущенный на нашем ЗИЛе сразу после войны. Как выяснилось, машина была сделана лично для Иосифа Сталина по его же заказу.

Предыстория появления раритетной машины такова. Когда на основе американских "Паккардов" (серия 180) у нас в стране начали выпускаться машины "ЗИС-110", специальный конструкторский отдел получил задание разработать особые машины "ЗИС-115" для высшего эшелона советской власти. Лично Берия отвечал за выполнение этого ответственного спецзаказа. Машины изготавливались из особо прочного металла, облицовывались броней и пуленепробиваемыми стеклами, отличались большой устойчивостью и были рассчитаны на то, чтобы даже в экстремальных случаях, при авариях пассажиры оставались бы целыми и невредимыми. Изнутри автомобили обшивались толстым слоем мягкого материала.

Когда в 1953 году Сталин запланировал поездку в Польшу, туда была переправлена для него эта машина. Но поездка не состоялась, и автомобиль по распоряжению Иосифа Виссарионовича передали тогдашнему председателю ЦК ПОРП Болеславу Беруту. Но тот в 1956 году умер в Москве при невыясненных обстоятельствах, и машина перешла в ведение КГБ Польши, и до 1984 года на ней никто не ездил. А в России о ней и вовсе забыли.

Затем, в 1984 году, в связи с планами открытия в Польше Технического музея вооруженных сил автомобиль перегнали из Варшавы в город Пива в распоряжение польской Народной армии. Однако на постройку музея в то время денег не нашлось, и все собранные экспонаты, в том числе и наш "ЗИС-115", остались в одной из военных частей Польши. И тогда эта военная часть продала находившийся у них на балансе автомобиль частному лицу.

Новый владелец провел незначительную реставрацию машины: отполировал кузов и отхромировал потускневшие мелкие части. Следует подчеркнуть, что все детали на машине "родные" и в оригинальном исполнении. Всего таких машин за рубежом сохранилось три. Одна — в музее Риги, другая — в Женеве и эта — в Польше. Может быть, и у нас где-нибудь в спецгаражах хранятся подобные экземпляры.

В этом году интернациональный клуб СААР, членом которого является и хозяин этого "ЗИСа", впервые выставил машину на всемирном шоу в Эссене.

Обыкновенного зрителя, не вникающего в технические подробности "русского монстра", больше всего заинтересовал внутренний интерьер автомобиля. По уровню комфортности это четырехколесное средство передвижения не уступает номерам в пятизвездочных отелях. Пассажиров и водителя разделяет раздвигающаяся стеклянная переборка. В заднем отделении имеются встроенные в панели отопители, при желании из пола, покрытого ковром, поднимаются два дополнительных кресла. Между диваном и переборкой установлена мягкая подножка. По бокам большого дивана лежат небольшие подушки, а в широкие подлокотники вмонтированы пепельницы. Пассажирский салон освещается четырьмя круглыми светильниками. При желании окна можно зашторить плотными занавесками. И еще: весь салон обит мягкой тканью и отделан деревом редких пород.

КТО ПЕРЕСЯДЕТ В МАШИНУ СТАЛИНА?

Первое авто из правительственного гаража уже на аукционе в Эссене

В салоне все еще валяется подушка Сталина.

Пуленепробиваемое боковое стекло толщиной 75 мм приходится поднимать домкратом.

Машина продавалась, и несколько человек намеревались ее приобрести. Я поинтересовался у владельца ценой автомобиля, но хозяин отказался вести со мной разговор на эту тему и даже не назвал свое имя. Что-то насторожило его: может, то, что я — человек из России, а может, дух Сталина витал даже на выставке.

Но в конце концов тщеславие взяло верх: владелец необычного лимузина разрешил посидеть в машине на мягком, "вольном" диване, где когда-то сиживал сам покойный отец всех времен и народов. И когда я расположился там, вытянул ноги на специальную цепочку, специальным реечным домкратом, вмонтированным в дверь, поднял пуленепробиваемое стекло толщиной 75 миллиметров (обычные стеклоподъемники не в состоянии справиться с этой работой), стало немного жутковато в полной тишине, и вся эта выставочная суета — мельтешение людей снаружи — показалась мне куда-то далеко отодвинутой: я очутился за непроницаемым занавесом. В миниатюре похожим на тот печально знаменитый занавес, что некогда отделял нашу страну от всего остального мира.

Сергей ЭКОНОМОВ.
Фото автора.
("МК").

Апавяданне

Міхась ДАНІЛЕНКА

НАЛЕДЗЬ

Цыбаты юнак з доўгімі нячэсанымі валасамі ("Грыва, быццам у якой пачвары", — гідліва падумала Іра) уключыў магнітафон. Пары зноў завіхляліся па паркету залы. У сценцы забрэнькаў фарфоравы набор, якім так ганарылася маці. Там жа стаяў здаравенны чайнік з кубкамі і сподкамі. На чайніку па заказу заводскі мастак зрабіў адбітак айчыма з яго фотаздымка. На кубках і сподках былі айчымавы манаграмы ("Як усё роўна ў цара", — любіў ён часта хваліцца). Усё тое заказвалі да яго юбілею, калі ён яшчэ не пакідаў сваю першую жонку.

Іры непрыемнымі былі ўсе гэтыя маладыя госці, якія другую гадзіну тупацелі ў яе кватэры. На сэрцы ўвесь час саднела, балела галава. Той — з перхаццю, цыбаты — паспрабаваў быў лезці да яе цалавацца, ды Іра так саданула локцем у пераносіцу, што той аслупянеў.

— Ты што? Звар'яцела? — вырачыў на дзяўчыну вочы.

Па ўсяму было відаць: ён ужо быў на добрым падпітку. Іра вельмі ж не любіла такіх. Яшчэ калі была маленькай, дык памятала, як маці давала кухталёў бацьку — прыгорбленаму, са шрамамі на губах чалавеку. Урэшце Іра яго помніла, быццам у сне. Пасля таго, як яны з маці развяліся, ён некуды з'ехаў. Пасля, чула яна, прыйшоў з турмы, жыў бабылём (жаніўся і яшчэ колькі разоў, але кожны раз яго вытурвалі), атабарыўся ў запушчанай бацькавай хаце. Нідзе не працаваў: з калгаса выгналі за п'янкі і прагулы. Цяпер ён — казалі — часам насіў старым адзінокім жанчынам са студняў ваду ці скуб і цягаў на санках са стагоў сена каровам. За тое перападаў які скрыль сала і, вядома ж, шклянка гарэлкі. А хто ў той далёкай, закінутай вёсачцы дапаможа нямоглым, як не такі кончаны чалавек?

— Ты звар'яцела? — зноў пасунуўся да Іры патлаты.

Яна страсянула галавой — адагнала ад сябе міжвольныя ўспаміны і грэбліва змерыла вачмі цыбатага.

Нахабны позірк. Прышчаваты твар. Пена, што выступіла ў куточках вуснаў. Як добра ведала Іра такіх тыпаў! І хто толькі запрасіў гэтага неўрастэніка да яе сустракаць Новы год? Можа, Люська — сяброўка, з якою разам карпелі над выкрайкамі пасля заканчэння прафесіянальна-тэхнічнага вучылішча? А вунь і Люська. Спяшаецца, каб хутчэй патушыць пажар, што можа ўспыхнуць паміж гаспадыняй і яе няпрошаным госцем.

Люся ведала сяброўчын характар.

— Чаго ты, Рамон, уз'еўся? — асадзіла яна доўгагрывага. — Не забывайся, дзе знаходзішся.

"Дык вось, аказваецца, хто запрасіў гэтага пярхатага Рамона", — зразумела Іра. І дзяўчыне стала зноў усё абрыдлым і абыякавым.

— Вы весяліцеся, — звярнулася яна да Люсі. — А я пайду на хвілінку ў другі пакой: галава нешта разбалелася.

Спачатку Іра прылегла на тахту. У зале грукалі, не шкадуючы абцасаў, пары. І так жа бухала ў Ірынай галаве. Яна зноў з гаркотай падумала пра маці. Які ўжо тыдзень тая не паказвала носа са сваім доктарам з дачы. Цяпер яны жылі на дачы і зімой. Маці сама атынкавала і пабяліла сцены, абклеіла іх шпалерамі (на будоўлі яна працавала брыгадзірам). Іра ўжо быццам звыклася: маці то жыла з новым сваім мужам (ён быў старэйшы за яе на дзесятак гадоў: той сервіз дарылі яму перад пенсіяй), то праганяла яго. Тады зрэдку заглядвала на сваю гарадскую кватэру на дзявятым паверсе, дзе заставалася дачка.

Ірыне ўсё сёння было да прыкрасці агідным і непатрэбным. Агіднымі здаваліся танцы ў зале, пустыя вочы, залітыя віном, у гэтага Рамона. ("Чаму Рамон? Можа, звычайны Раман-бяздзельнік?") Іра паціху паднялася з тахты. Зрабіла некалькі крокаў да балконных дзвярэй. У галаве было надзіва ясна. Яна быццам бачыла сябе: як перавешваецца цераз пярыльцы балкона, як расшчапляе анямелыя пальцы і ляціць уніз — насустрач невядомасці. Быццам бачыла, як будуць яшчэ доўга тоўкчыся ў зале госці, пакуль Люська не заўважыць, што няма маладой гаспадыні.

Іра расчыніла дзверы. Знадворку патыхнула марозцам. У пакой пачалі залятаць сняжынкі. Няўжо гэта ў апошні раз яны дакранаюцца да яе бледных шчокаў і тут жа растаюць? Няўжо ніколі цяпер Іра не пачуе, як прысвістваюць і прытупваюць хлопцы ў зале? ("Можа, той агідны Рамон з нахабнай ухмылкай?") Яна перакінула адну, другую нагу над пярыламі балкона. Парэнчы былі абледзянелымі. Мусіць, да таго марасіў дождж, а потым прыхапіла холадам. Цяпер сняжок прыцярушваў слізоту. Баялася зірнуць уніз. Хаця чаму баялася? Праз якое адно-другое імгненне яна як рынецца туды — на асфальт, каб нарэшце паставіць кропку ў кароткім жыцці... Іра рашчапіла пальцы, што трымаліся за абледзянелую парэнчу балкона, і адчула, як шуснуў насустрач вецер. Яна не адчула ўдару аб асфальт. Яшчэ да таго, як ударылася аб зямлю, дзяўчыну ахутаў непранікальны, густы змрок. Усё патанула ў непрагляднай цемені.

* * *

Тодар доўга не мог заснуць. У глухой вёсачцы, дзе ён жыў апошнія гады, навагоднія святы амаль не адзначалі. Святкавалі тут стары Новы год, што прыпадаў на чатырнаццатага студзеня. Тодар укруціўся ў коўдру: у хаце было холадна, але падымацца распальваць грубку не хацелася. Урэшце Тодару ўжадзёнку хацелася кожны дзень толькі аднаго: прамачыць горла. Нутро смылела і смылела, аж пякло ўсярэдзіне. Здавалася, каб дзе можна было раздабыць глыток якога адэкалона, дыхалася б лягчэй. Тады б і жыццё не здавалася такім змрочным.

Паўз вокны ў двары нехта пратупаў. І неўзабаве зашкрабаў у сенцах.

— Заходзь! — крыкнуў Тодар у цемру. Падымацца, каб пстрыкнуць выключальнікам, не хацелася.

Забразгацела клямка, у хату зайшла, як здагадаўся Тодар па голасе і паставе, Хадора — суседка.

— Сядзіш тут, як барсук у нары, — паўшчувала жанчына. — А таго не ведаеш, што дачка твая ў горадзе на сябе рукі налажыла.

— Якая дачка? — ляніва павярнуў галаву Тодар.

— Якая? Твая. У цябе ж ёсць дачка?

Шчыра кажучы, у апошнія гады ён зусім забыўся, што ў яго недзе расце, гадуецца дачка Ірына. Часам, праўда, думалася: можа, неўзабаве тая выскачыць замуж. Дык, можа, і яго, бацьку, запросяць на вяселле. А там добра б было набрацца ды паказаць якім хлюстам, што і ён можа даць нафуфыранаму франту па загорбку.

Хадора падсунула табурэтку, што ледзь трымалася на расхістаных ножках (усё не даходзілі рукі, каб убіць колькі цвікоў), села і размatала хустку.

— Холадна ў цябе, хоць ваўкоў ганяй, — пераскочыла яна на іншую тэму. А пасля ўважліва пачала ўзірацца ў чорны няголены Тодараў твар, на якім адскочыла калючая шчаціна.

— То ж прыязджаў наш Коля са сваім шафёрам з Гомеля. Дык шафёр і сказаў: скінулася быццам Іра з балкона.

Тодар памятаў таго шчуплянькага шафёра, які вазіў на замежным аўтобусіку дырэктара завода — Хадорынага старэйшага сына. Ведаў, што і жыў той на адной лесвічнай пляцоўцы з былой яго жонкай. Але ўсё ніяк не мог уцяміць, пра якую гэта Іру тлумачыць суседка. Урэшце дачку Тодар помніў маленькай пяцігадовай дзяўчынкай з блакітнымі банцікамі ў косках. Пасля таго, як кажуць, шмат вады сплыло. За адну бойку Тодар адбываў колькі гадоў у перасыльных лагерах. Потым вербаваўся ў Комі, пасля — у Астрахань. Ды ці мала куды яго заносіў лёс? Лічы — скалясіў ледзь не ўвесь былы Саюз. І заўсёды, каб вярнуцца назад, за бясцэнак збываў то бацькаў гармонік, то кажух, то паліто, якому б яшчэ зносу не было. Тодараў бацька меў залатыя рукі: рабіў гармонікі, склюдаваў бярвенне для хат, шыў паліто, падбіваў боты. Лічы, адзіная рэч — галасісты гармонік некалі застаўся, як памяць пра бацьку. Але Тодар яго прадаў. (А можа, прайграў у карты, калі вяртаўся пасля чарговай вярбоўкі з Карэліі?) Таго ён ужо не помніць. Ды і навошта яму здаўся той гармонік: іграць Тодар не ўмеў, так, толькі рыпаў... Даўно з хаты знік і маленькі вярштацік, на якім бацька выточваў галаснікі для гармонікаў ды бліскучыя вугалкі для планак.

— Ну, дык як? Паедзеш? — напомніла, чаго прыйшла, суседка. — Едзь, Тодарка. Дачка ўсё ж. Вялікі грэх возьмеш на душу, калі не паедзеш...

Нейкі час Тодар маўчаў. У галаве, як вялізныя камяні-жорны, цяжка варочаліся думкі. Трэба было ехаць, хоць у памяці ўжо амаль сцёрся воблік не толькі Іры, але і жонкі, якая некалі выгнала. Нутром адчуваў, што Кацярына (так звалі жонку) са сваім доктарам павінна наладзіць добрыя памінкі. А памінак, ці хаўтураў, па магчымасці ён амаль ніколі не мінаў. Тут, у вёсцы, з маладзейшых дужых мужчын толькі ён ды ячшэ які другі магли выкапаць для нябошчыка магілу. Ці ж не паклічуць іх пасля памянуць памерлага?

— Паеду, — падняўся нарэшце з ложка Тодар.

Пасля, як пайшла Хадора, ён доўга саскабліваў тупым лязом са шчок шчаціну. Ваду грэць паленаваўся і галіўся "насухую". Затым апрануў навейшую куртку (яе абмяняў некалі на скураную, якую падарыла родная цётка) і падаўся з хаты. Некалі замыкаў дзверы на новы вісячы замок. Амаль кожны раз губляў ключы. Гэта абрыдла да чорцікаў, і цяпер Тодар проста ўторкваў вострыя канцы выцягнутага прабоя ў вушак. А на клямцы вісеў намёртва замкнуты замок. Шчыра кажучы, ніхто і не квапіўся да яго лезці. Ды і чым бы злодзей у Тодара пажывіўся? Кавалачкі засохлага хлеба, якія засталіся пасля таго, як часам выпіваў тут з такімі ж, як і сам, абібокамі, даўно пагрызлі пацукі. Нахабнікі да таго абнаглелі, што часам ноччу бегалі нават па коўдры...

...У Гомель Тодар прыехаў толькі к вечару. Дабраўся, як мог. Упрошваў шафёраў спадарожных машын, прыкідваўся: быццам толькі што выбавіўся з месцаў зняволення (тыя недаверліва хмыкалі, але ўсё ж месца ў кабіне давалі). Машыны паўзлі, быццам мухі па смале: галалёдзіца, што зробіш! Часам грузавік заносіла заднімі коламі, і шафёр выкручваў абаранку руля, сам сабе лаяўся. Асфальт пакрыўся, як панцырам, лёдавай скарынкай.

У ліфце падняўся на дзевяты паверх. Доўга націскаў кнопку званка. (Здаецца, дзверы былі абабіты яшчэ тым, Тодаравым, дэрманцінам.) У кватэры гучна звінела, але ніхто да дзвярэй не падыходзіў. І ніхто не адгукаўся. Глуха, як у якім калодзежы.

— Вы да каго? — пачуўся за яго спіной жаночы голас.

Ззаду стаяла зморшчаная бабулька. Блізарука ўзіралася ў Тодара і шамкала бяззубым ротам:

— Учора пахавалі нябогу. На вясковых могілках за Касцюкоўкай, дзе Каціны бацькі ляжаць. А вы хто будзеце?

Тодар прыгнуў галаву і нічога не адказаў. Учора Іру пахавалі! Вядома ж, той шафёр, мусіць, прыязджаў з Хадорыным сынам у вёску ці не ў наступны дзень пасля здарэння. Дзе была Кацярынiна дача, на якой тая жыла разам з доктарам, ён не ведаў, а вось могілкі, дзе пахаваны былі цесць з цешчай, Тодар помніў.

— Паеду ў Касцюкоўку, — сказаў ён бабульцы. — Там і Кацярыну знайду.

Праз нейкі час ён стаяў каля свежанасыпанага курганка зямлі на могілках. У голлі дрэў пасвістваў вецер. На тонкім бярозавым вецці ценька пазвоньвалі намёрзлыя ільдзінкі. Ствалы былі як пакрытыя празрыстым лакам — пасля адлігі абледзянелі. Мусіць, на ноч збіралася мяцеліца. Пашчыпваў марозец. Пад кустамі акацый увачавідкі раслі свежыя лапікі снегу. Было вусцішна і пустынна. Пад горбікам пяску, прыцярушаным снегам, у зямлі ляжала яго дачка Іра. Урэшце ён гэтага, пры ўсім сваім намаганні, не мог уявіць. Чакаў: мо з'явіцца каля магілкі Кацярына. Бабуля нешта лепятала, што Кацю адпойвалі вадой, што ледзь не сілком адрывалі ад мёртвай дачкі.

Зімовы дзень кароткі, як кіпцік у дамашняй кошкі. Змрок паволі ахутваў наваколле, і Тодар заспяшаўся да аўтобуснага прыпынку. Нутро зноў прывычна смылела. Кацярыны не было. Трэба было дабірацца да горада. Адтуль — зноў у вёску, у сваю прывычную бярлогу.

Родзічка — добрая душа, якая працавала бібліятэкаркай, — дала Тодару на дарогу колькі тысяч рублёў. І неўзабаве ён падрэмваў ужо ў міжгароднім аўтобусе. Праз нейкі час зусім задрамаў. Сніўся Тодару чамусьці залацісты пясочак на беразе нейкай ракі. Ярка, аж да рэзі ў вачах, нешта блішчэла на тым пяску. Калі Тодар асцярожна наблізіўся, дык аж уздрыгнуў ад нечаканасці: срэбрам ззялі пласцінкі на планках бацькавага гармоніка. "Як ён трапіў на пустынны бераг, гэты гармонік?" — не разумеў Тодар. Ён не адчуваў, як занямела шыя ад няўдалага ляжання. А галава раз-пораз грукала аб сядзенне: пусцілі чамусьці сёння зноў не мяккі аўтобус, хоць грошы заплаціў за мяккі...

* * *

Колькі разоў следчы прыязджаў у той дом, дзе жыла Іра. Сустракаўся з суседзямі па кватэры, з Кацярынай. Але ні да якой, відаць, высновы і не прыйшоў. Праз нейкі час узбуджаную судовую справу прыкрылі. І пра Іру забыліся...

Победа над смертью?

Компьютер в глаз

Узнать о чувствах и мыслях человека на протяжении всей его жизни можно с помощью микрочипа, встроенного в глазное яблоко. Так, по крайней мере, утверждают английские специалисты в области электроники.

По мнению сотрудника компании "British Telecom" доктора Криса Уинтера, это означает ни много ни мало, как победу человечества над смертью. Вытащив из глаза умершего микрочип, кто угодно может узнать, о чем думал и что чувствовал живший некогда человек. С помощью этой техники можно жить жизнью умершего, используя его опыт. Английские специалисты надеются: новая технология найдет в будущем самое широкое применение.

ЭСТРА-ПРЕСС.

Ну и ну!

Предсмертная воля

Еще не начиная трудовую деятельность, ушел на пенсию гражданин Чехии Милослав Пантучек. Его жена умерла от рака шесть лет назад и перед смертью сказала мужу: "Не допусти, чтобы такая же учесть постигла наших дочерей. Обещай, что станешь врачом и будешь охранять их".

В ту пору Милославу было шестьдесят три года, однако он счел долгом выполнить предсмертную волю жены. Господин Пантучек поступил в университет и теперь, незадолго до своего шестидесятидевятилетия, получил диплом врача.

Адрас рэдакцыі:
220030, Мінск, вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная: (017) 229-28-71.
Тэл./факс рэкламнага аддзела: 229-29-04.

Індэкс 63222.

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф СЯРЭДЗІЧ

За інфармацыю, размешчаную ў рэкламных аб'явах, рэдакцыя адказнасці не нясе. Рэгістрацыйнае пасведчанне №246. Нумар газеты надрукаваны з дыяпазітываў у ЗАТ "Летувас рытас". Адрас: г. Вільнюс, пр-т Гедыміна, 12а. Падпісаны ў друк у 21.00. Фармат А-2. Тыраж: першы завод —61 000 экз. Заказ №983